

84 (2р = Балк)
Б 86

С 8975

ИССА БОТАШЕВ

ТАУЛА
САКЪЛАЙДЫЛА

534.

ИССА БОТАШЕВ

ПОЭМА

ТАУЛА

САКЪЛАЙДЫЛА

„ЭЛЬБРУС“ КИТАБ БАСМА

НАЛЬЧИК

1968

С 8975

Издательство Эльбрус

361000, Нальчик, ул. Кавказская, 1

Тел. 244444, 244445

КНИЖ

Исса Жарахматович Боташев

ГОРЫ ЖДУТ

На балкарском языке

Редактор А. М. Заидов. Художник Г. С. Паштов. Худ. редактор И. Г. Абрамов. Техн. редактор Т. М. Барги. Корректор З. Г. Гуляева.

Сдано в набор 20/IX 1968 г. Подписано к печати 8/X 1968 г.
Бумага литографская. Формат 60×90¹ Печ. л. 2,75
Уч.-изд. л. 2,96. Тираж 900 экз. ЧО1652.

Книжное издательство «Эльбрус»
Нальчик, ул. им. адмирала Головки, 6

Заказ № 8644. Типография им. Революции 1905 года Управления по печати при Совете Министров КБАССР. Нальчик, проспект им. Ленина, 33. Цена 50 коп.

43—68—М

7—4—3

БС (Балк) 2
5 86

ТАУЛА САКЪЛАЙДЫЛА

Жашауда Ата журтха атылган
окъну жалаи да кесинги кёкюре-
гинг бла тыяргъа буюрулса да,
аны ючюн окъуна дунягъа тууар-
гъа керек эди

Л. Леонов

Эскереме: башлары кёкге жете,
Деменгили акъ тауланы къойнунда,
Халкъ жырлача, бир бирге эжиу эте,
Суху баргъан кёб черекни бойнунда,

Бийиклени суйгенча тау къушлары,
Мында ёткюр къуш тёлюсю жашайды.
Терк сууланы шуулдау тауушлары,
Симфония согъулгъаннга ушайды.

Ол сууланы, жарыкъ жырла айтхандан,
Сарнау этген кюнлери кёб болгъанды.
Къара палах жерни къалтыратханда,
Аз адаммы амалсызгъа къалгъанды?..

Ол суула шагъатдыла зорлукълагъа.
Эрлени къурч къамалары от чагъыб,
Аз жигитми жоюлгъанд, къаны агъа,
Къыйын кюн азатлыкъ сермешге чыгъыб?!

Аналаны азмы сарнатхандыла,
Бийле таулу къызгъа артыкълыкъ этиб!
Шорхаланы азмы къарматхандыла,
Ёлюкле ташлы теренлеге кетиб!

Танг жарытмай, кете къара ёмюрле,
Тёзюмлю халкъ башын эншге ийгенлей,
Жахиллейин къала эдиле тёлюле,
Жюрекле жалынсыз отда кюйгенлей.

Артда уа, тюзлюкню къоруулай, халкъым
Къурч къылычын къындан суургъан эди.
Ленинни жолунда чабдыра атын,
Къызыл байракъны алыб баргъан эди.

Къарындаш къарындашны биргесине,
Хар ким азатлыкъ къазауатха чыкъды,
Кишиликни нёгер этиб кесине,
Душманларын халкъым ууатды, жыкъды.

Хорлам бла къайта атала, жашла,
Бирле уа къайтмай, уруш тюзде къалыб,
Къууанчы, бушууу бла да жашау
Бара эди, жангы жолланы салыб.

Уруш бошалыб, жүрекле да жарыб,
Таула кършалаб, жибермей боран, жел.
Минги Тау, алгъынча, бийикден къараб,
Энди жашайды, жашнайды — Уллу Эл.

Ёмюрден бери бир къаныкъмай ёню,
Къарт Бахсан да жырын айтыб барады.
Сол жанындан келед Адыр-суу эниб,
Онг жанындан Кыртык сууу чабады.

Кыртык суууну эки жагъасында,
Бир бирге къараб, кенг терезелери,
Эки юйюр жашагъанды къоншуда,
Бирча оза кечелери, кюнлери.

Хар эртден сайын, тюз танг жарыгъанлай,
Ожакъдан бирча чыгъа тютюнлери,
Эшиклери бир бирге ачылгъанлай,
Бирге ушай эди жашау кюйлери.

Поэмада хапар, таурухха ушаш,
Къоншуланы юсюнден барлыкъ тюйюлд.
Биринде бар эди къыз, биринде — жаш,
Аладан хапар айтмай, боллукъ тюйюлд.

Аяз элни орамларын гюллени
Ариу ийислеринден толтургъанды.
Булбул, огъурлу падчахы ёнлени,
Тал терекге къонуб, жырлай турады.

Толгъан ай да, энди туурагъа чыгъыб,
Жууунады таула кюзгюсю кёлде.
Жай ингирде терекле да акъ чагъыб,
Жангы адам тууады Уллу Элде.

Ана, къыйналмайын, къутулур ючюн,
Энди, алгъынча, шок атмайдыла.
Илму таныта башлагъанды кючюн,
Къарт ыннаны излей да чабмайдыла.

«Сюйюнчю!» — деб жашчыкъ чыкъды арбаздан,
Аны жеталмазса ат бла къуусанг.
Харунду бек къууанган барыбыздан,
Къууанмайын'а, тенгине жаш тууса!

Сюйюнчюлюк бериу тауда төреди.
Дуняда не барды адамгъа жетген?
Жаш тууса, тийре алгъышха келеди.
Адетди сабийге къурманлыкъ этген.

Бизни Харун, юйюте къой башны да,
Шапалагъа таматалыкъ этеди.
Той къурайла, жыйыб къызны, жашны да,
Къарс таууш'а эл башына жетеди.

Жарыкъ жашла тойда аякъ алалла,
Субайбел кызлагъа жютю къарайла.
Гёжефле да бир бирлерин жыгъалла,
Биз къаумла уа къолташны быргъайла.

Хағун да тынгысызды, тэзмейд жүрек.
Юй бийчеси ауруб къалганды, жатыб.
«Къутулгъу эди, кыйналмай теркирек,
...Жашчыкъ тууса, юйюн тейри жарытыб!»

Харун алай сагъышланыб тургъанлай,
Фельдшер кыыз Зайнаф да къууаныб жетди.
Ол жетди, хычыуун желчик ургъанлай,
Ол: «Харуннга кыыз тугъанды», — деб кетди.

Чалбаш Ахмат тёрде, нарт олтургъанча,
Кёрюнеди боза гоппаны алыб,
Къаяда артишле чагъыб тургъанча,
Мыйыкълары, къашлары да агъарыб.

Ол быйыл жүзюнчю жазны кёреди.
Болса да, хы деген кезиуюд аны.
Оноуну къартлагъа берген тёреди,
Намысын тауча кёрюб таматаны.

Ахматдан изми алыб олтургъанла,
Туруб-туруб, кёб алгъышла этелле.
Кёмюкбаш бозадан толу гоппанла
Къайнайдыла, къолдан къолгъа ётелле.

Къатынла уа ат атаб тебрейдиле,
Даулашалла, не атаргъа билмейин.
Атланы ариуларын излейдиле,
Бири айтса, бири бюсюремейин.

Тынч сунмагъыз адамгъа ат атагъан.
Къыйынды! Не этсинле даулашмай?
Хар адамны биргесине жашагъан
Аты къалад, ёмюрюнде алжашмай.

«Алан, поэт, иш атындамыды да,
Иш адамлыкъдады» дерге болурсуз.
Анга мен да артыкъ даулашмайма да!
Артда: «Ким атагъанед?» — деб сорурсуз.

Жарашмагъан кийимин кибик, атын
Адам кесинден бир жары аталмаз.
Атны табын сюеме, мени сартын,
Жаратмаса, базарда да саталмаз.

Аны билиб, даулашалла къатынла,
Алай не даулашны да ахыры бар;
Бары да ыразы болуб аталла:
Жашчыкъгъа — Зуфар, къызчыкъгъа уа — Жаухар.

Жай бла къыш, къалаур солдатлача,
Хар жыл сайын алышалла бир бирни.
Тюзню, тауну жангырта суратныча,
Табигъат жасайды кийимин жерни.

Деменнгили буз ууатхан кемеле
Кенг тенгизде бузну жырыб баргъанча,
Тау тарларына туманла келдиле,
Аскер атакагъа чыгъыб баргъанча.

Алай амал жокъду кючге бой салмай,
Туман артха ыхтырылад, тѣзалмай.
Жел кыыстайды тау тарладан туманны,
Индекледен кыыстагъанча душманны.

Сен'а, поэт, жырла жүрек жырынгы,
Жырла, кыуанчлы жырла сабийлеге.
Жыргъа бер жүрегингде жылыуунгу,
Огъурлу кыонакъча кирсин юйлеге.

Жырны этиучюдюле игилеге,
Бу эки сабий жыр тийишли болсунла.
Жыр этиучюдюле халкъ суйгенлеге,
Бу экиси халкъ сюерча болсунла.

Жырла, поэт, энгда жырла жырынгы,
Кече кюзгюча жылтырай тауда къар.
Жыргъа бер жүрегингде жылыуунгу,
О, сау ёссюнле Зуфар бла Жаухар!

Сиз, бизни огъурлу аналарыбыз!
Жашауну кѣзбаусуз суйген анала!
Къазауатха чыкыгъанда кыыралыбыз,
Жашларын урушха ийген анала!

«Бирликде тирлик» деб, таулу анала,
Сиз, изеу болуб жамычы ургъансыз,
Жашла кюрешге чыкъсала, алагъа
Сиз кыйын кюн кёл этдире тургъансыз.

Тауларыбызда анала бары да,
Кёз кыйсмайын, танга азмы чыкъдыла?
Зуфарны, Жаухарны аналары да,
Не кыйынлыкъны да бирге жыкъдыла.

Эки анадан бири ишге кетсе,
Бири юй жумушну тынгылы этед:
Онг кюлу бла Зуфарны тебретсе,
Сол кюлу бла Жаухарны тебретед.

Жылла оздула... Зуфар да, Жаухар да
Сегизинчи кюз артына тюбейле.
Керек болур сентябрда букварь да,
Харфлыкъ излей, эл тюкеннге тебрейле.

Кюз келгенди, тауладан жай кетгенди,
Жерни юсюн сары кюлан этгенди.
Сентябрь кюнгуроу кягъыб жетгенди,
Сабийчиклени школгъа элтгенди.

Классда кыыз бла олтургъаны ючюн,
Жашчыкъла масхарайдыла Зуфарны.
Тиерге кюркълла, билелле кючюн.
— Зуфар къллауурд — дейле — Жаухарны.

Сюлемен деб бир кѳарамашакъ жашчыкъ,
Жашайед Зуфарладан узакъ болмай,
Жетиб, терезеге быргъаред ташчыкъ,
Юзmez юйню бузаред, ормай, сормай.

Ол эди тарыкъдыргъан кѳоншуланы,
Хили этмей, бир сагъаты озмагъан,
Сындыра юй башлада кѳошунланы,
Бир заманда атхан ташы жазмагъан.

Классда ол эди кесин тыялмагъан,
Жаухарны чачындан тартыб, кѳоймагъан.
«Тын!» — десенг, тынмагъан, бир юялмагъан,
Сиркиу эди, оюндан бир тоймагъан.

Дерсде да ол алай этиб тебресе,
Зуфар анга ачыуланыб олтурад.
Эшикде уа, ызындан кѳуууб жетсе,
Кѳашын, башын догъурадан толтурад.

«Бѳрю атар бѳркюнден белгилиди»
Зуфар хар затха кѳармашхан жаш болду.
Адамлыкъны сыйын ангылай иги,
Классларында барындан баш болду.

Кѳуш баласын юйретгенча учаргъа,
Хасан жашын жашау жолгъа тюзетди.
Керек болса, душманны тыя таргъа,
Ата журтун кѳорууларгъа юйретди.

Зуфар атасына нёгер болады,
Сюеди анга болуша турургъа,
Уугъа барса, биргесине барады,
Чалгъыда ызындан киред дуругъа.

Жаухар да болушады анасына,
Ариу халлид, юй жумушха къарайды.
Ана къалай къууанмаз баласына,
Иги окъуйд, хар затына жарайды.

Алайды тауда бизни адетибиз:
Сабийликден урунууну сюебиз.
Аз ишми тындыргъанды миллетибиз!
Юй да ишлейбиз, сабан да сюрлебиз.

Кюнле, аланы ызларындан жылла,
Темир жолда вагонлача ётелле.
Къараб-къарагъынчы, жашауда жолла
Сабийликден узакъ алыб кетелле.

Энди тёртюнчю жыл барады, Зуфар
Шахарда техникумда окъугъанлы.
Онунчу классха жюрюйдю Жаухар,
Ол билимли къызды, ариуду халы.

Зуфар'а жетер ахшы муратына,
Ол, окъуб, зоотехник болуб къайтыр.
Ётюрюкчю болмаучуду антына,
Аны кертилигин иши танытыр.

Жаухарны жаз башына тенг этгенме,
Ариулугъу туугъан жериме ушаб.
Кёрмегенме, не айтыб эштмегенме,
Сау дунияда андан ариу жан жашаб.

Окъучум, Жаухар былай ариу бизни
Жашлагъамы кёрюнеди? Оюм эт.
Таб суратларгъа кючю жетмез сёзню,
Аллайны сокъур окъуна кёрюр эд.

Зуфар'а? Зуфар аллай жаш болгъанды —
Арслан кёллю, къушча жютю кёзлери.
Жаш болса да, кёб махтаула алгъанды,
Терен магъаналыдыла сёзлери.

Зуфар'а, Зуфар аллай жаш болгъанды —
Бурма чачлы, къалын къара къашлары.
Ёткюрлюгю тау къушха тенг болгъанды,
Сукъланырча битеу элни жашлары.

Зуфар'а, Зуфар аллай жаш болгъанды —
Кёзбаулукъну, къоркъакълыкъны суймеген.
Ол жашауда уучу кибик баргъанды,
Атхан огъу кёкде чыпчыкъ иймеген.

Туугъан тауларын ийнакълай, тансыкълай,
Зуфар кеси уугъа чыгъыб кетеди.
Жугъутур жухдан жухгъа чынгайгъанлай,
Ырандан ыраннга женгил ётеди.

Бир кюн'а, Минги Тау башына чыгъыб,
Исси сууну къайнаб ургъанын кёрдю.
Бузла арасында, гюлле да чагъыб,
Тылпыу бёркюб чыгъа тургъанын кёрдю.

Зуфаргъа ол болду сейир-тамаша,
Жыгъыла да къоба, алайгъа келди.
Сууукъдан да эринлери жабыша,
«Бу не сейир, не аламаты! — деди. —

Юслерин буз басыб тургъан таулада,
Ким ийнаныр, гюлле чагъалла десенг?..
Къат-къат болуб, тургъан гыйы бузладан
Гара суула къайнаб чыгъалла десенг!..»

Зуфар къарт Минги Тауну тѣппесинде
Гюлле жыйыб, элге эниб тебреди.
Тауну, таракъ тишлеча, желкесинден
Тюшюб келе, аз къыйынлыкъ кѣрмеди.

Болса да, ол къолундагъы гюллени,
Тас этмейин, элге алыб келгенди.
Ант этгенди, шагъат этиб кюнлени:
«...Муратыма жетмей къалмам!» — дегенди

Былай айтыб, таукел да болуб, Зуфар,
Келиб, юй терезени шош къакъгъанды.
Тюшюнде кѣрючю суйгенин, Жаухар,
Тюнюнде кѣре, арбазгъа чыкъгъанды.

Чыкъса уа, кенг жауурунлу Зуфаргъа
Энди сакъал мыйыкъ ура турады.
Алгъынча ийменмей, энди Жаухаргъа
Ол саулукъ-эсенлик хапар сорады.

Зуфарны онсегиз жылы жетгенди.
Ашыгъа къызны умутун билирге,
Гюллерин Жаухаргъа бергенди энди
Ёмюрлюк суймеклигине белгиге.

Ол гюл — суймекликни келечисиди,
Ол аны, биринчи уппа этгенид.
Ол — таза жаш жүрекни кюзгюсюдю,
Ол — ёхтем жашлыкъны чууакъ эртденид

Сора муратын таукел айтды Зуфар,
Жаухарны тенг этмейин бир инсаннга.
Андан эсе, чабыуун бёлмейин, къар
Таугъа чыкъгъан тынч болур эди анга.

Ол айтды: — Мен не этерге билмейин,
Тёзюб турдум, жүрег'а сие эди,
Сен ишаргъынчы, анга кюн тиймейин,
Санга термиле, къууча, кюе эди.

Ийнан, жаным, хазырма сени ючюн
Ёлурге тюшсе да, сокъуранмазгъа,
Дунияда сен насыблы болур ючюн,
Жюрегими жылыуун къызгъанмазгъа.

Билмейме, бармыды, жокъмуду жаннет.
Андан жетгенин кимге да берейим.
Сен — дуня жаннетимсе, насыблы эт.
«Угъай, умутум тас болмады» дейим.

Сени ариулугъунгу мен тенг этмем
Бу уллу дуняда бир ариу жаннга.
Сенсиз ахшы муратыма да жетмем,
Къарамынг ушайды къууанчлы танга.

Сени кёрмей тургъан заманларымда
Хар кюнюмю жюз жылныча оздурдум.
Сени тансыкълаб этген жырларымда
Акъылымы, эсими санга бурдум.

Ийнан, атны жюгенича болгъанма,
Къайры суйсенг да, ары эталлыкъса,
Суймеклик къыйнай, жанымдан тойгъанма.
О, мени насыблы сен эталлыкъса!

Сен битеу жарсыуум, къууанчим болдунг.
Сенсиз жашауум къар индекге ушар.
Менден узакъгъа алыб кетсе жолунг,
Манга дуня кёрюнюр къабырча тар.

Жаухар айтды: — Мен да эсгергенме кёб,
Сени кече тюшюмде азмы кёрдюм!
«Ма, санга саугъагъа келтиргенме,— деб,
Сен бу гюллени белгигеми бердинг?!»

Къарт Ахматны тюбюнде жоргъа аты,
Башын силкиндире, женгил барады.
Зуфар миннген ючлю да жортад къаты,
Жалкъасы да, къундузча, къап-къарады.

Къарт малчы барады зоотехникни
Малчыла бла шагърей этерге.
Къап-къара булутла жабдыла кёкню,
Экиси тау жайлыкълагъа жетерге.

Кёк кюкюреб, элия да от чагъа,
Буз жауду, ала ышыкъгъа кирдиле.
Къар юзюлгеннге ушаш таууш чыгъа,
Жылкъыны юркюб келгенин кёрдюле.

Буз сюрюб жетдирген эди жылкъыны
Бир кёксюл чынгыл къаяны башына.
Сөйир этиб къарар эдинг ырхыны
Алыб келген агъачына ташына.

Зуфар'а кесин атды, арсар болмай,
Къутуруб келген жылкъыны аллына.
Алда келген ажирге къонуб эрлай,
Жабышды жел тарагъан жалкъасына.

Олсагъат сахиник ажир шиш туруб,
Эки кёзю жашнады, отча жанды.
Арлакъда терекни, элия уруб,
Бийик төппеси жау чыракълай жанды.

Къутургъан ажир'а, бойнун къайырыб,
Бара эди, туякълары жер жара,
Пырх-чырх эте, къулакъларын да жумуб,
Бурнундан чыккъгъан тылпыуу жер жаба.

Зуфар, къараб-къарагъынчы, ажирни
Жолгъа салыб садакъча сюзюлтеди.
Туякъла зылдыланы чача кери,
Сау жылкъыны ызындан тизилтеди.

Жылкъыны чабханы сел бола турад.
Кенгде къалды терен чынгыллы къая.
«Жигит тууса, халкъгъа насыбха тууад!» —
Таулу алай бош айтхан болмаз, баям.

Зуфар жылкъыны тогъайгъа ургъанлай,
Ахмат бла жылкъычы да жетдиле.
«Кишилик тас болмаз, сенлай тургъанлай»,—
Дедиле да, жашха ыспас этдиле.

Кишиликке жетгенде жаны неди
Тауларыча ёхтем халкъны жашына?
Таулугъа таукеллик къарыу береди,
Халкъ ючюн палах тюшсе да башына.

Ырхыла, шуулдаб, баралла къача,
Ёшюн уруб, кеслерине жол ачыб.
Тёгерекге акъ кёмюклерин чача,
Баралла, баргъанча бир затдан къачыб.

Битеу да жаныуарла, буз жетгенлей,
Думп болдула, жерге кириб кългъанча.
Юяладан чыкъдыла буз ётгенлей,
Дуниягъа жангыдан жаратылгъанча.

Дорбунладан къозула, улакъла да,
Къурмашлача, чартлаб-чартлаб чыгъалла.
Энди сюрюучюле — жашла, къартла да
Буз жибитген кийимлерин сыгъалла.

Буз жайлыкъны агъартыб тохтады да,
Кюн'а, булутдан чыгъыб, жерге къарайд.
Буз талланы аямай жуугъанды да,
Тау тарагъ'а узун чачларын тарайд.

Буз эриб, къойчу жаяды къойланы
Кём-кёк кырдыклы тауну этегине.
Эсине тюшюре элде тойланы,
Тебсейди хыжыны тегерегине.

Ахмат бла Зуфар келедиле къошха.
Ол алгъын саламбаш къошча тюйюлдю.
Элде сайлама юйден болмай башха,
Акъ бла сюртюлген къошунбаш юйдю.

Жарыкъ шапала, аш юйде олтуртуб,
Къонакъланы шишлик бла сыйлайла.
Кюшлю айрандан гоппанны толтуруб,
«Аз ашайсыз» — деб да бираз къыйнайла.

Ала да шо кѡшда тургъанлай — ары
Жылкычы жаш малчыланы жыйгъанды.
Зуфарны жигитлигини хапарын
Олсагъатдан барына да жайгъанды.

Таулу жашны ол жигитлик хапары
Жайлыкъдан уллу Бахсаннга эннгенди.
Эллиле Зуфарны махтагъанларын
Жаухар эштгенде, бек бюсюрегенди.

Заман, сакъ жауунча, озуб кетеди,
Кесини атын бекден бек чабдыра.
Талакъ солуу этиб, жашчыкъ жетеди,
Ахматны, Зуфарны элге чакъыра.

Экиси да атларын жортдуралла,
Бахсаннга кирелле, жайлыкъдан эниб.
Зуфарны эл Советге чакъыралла,
Аскерге барыргъа повестка келиб.

Атасы Хасан'а кѡурайды кесин,
Чакъырыб, къартланы олтуртуб тѡрге,
Кѡрманлыкъгъа семиз ирикни кесиб,
Мычымай, Жаухарны келин этерге.

Зуфар бла Жаухар да бир бирлерин
Таурухлада айтылырча сюйдюле.
Ата, ана ариу кѡураб юйлерин,
Жаухарлагъа келечиле ийдиле.

Ол эки юйюр да ыразы болуб,
Асыралган кърманлыкъла соялла.
Арбазлары тойдан-оюндан толуб,
Къарс тауушла къаянымы оялла?!

Къызла, жашла, къууаныб, гюрен туруб,
Къолтукълашыб, абзехге баралла.
Къартла, жербаш чорбатлада олтуруб,
Жашлыкълары эсге тюше, къарайла.

Жууукъ, тенг да, тауда адетге кере,
Къууанчха сыйлары бла келелле.
Зуфар болуш юйдеди, алайд төре,
Анда аны жашларыча керелле.

Эки суйген жүрек табыб бир бирни,
Кечелери такъыйыкъача кърюнгенд.
Танг жарыгъы ийнаялай туугъан жерни,
Зуфар жашла бла уугъа тебрегенд.

«Тейри болушсун!» дей, къауалла алыб,
Элли жашла уугъа чыгъыб кетдиле.
Кюн ортада уа, къыйын жолда арыб,
Уучула бир тар ыраннга жетдиле.

Къая дорбунда ауузланыб, солуб,
Экеу-экеу барыр оноу этдиле.
Бюркюб чыкъган гара суудан да тогъуб,
Ырандан кюнлюм жанына ётдюле.

Ала кёрдюле, талагъа чыкьгъанлай:
Бёрю, сарыуекча, жерге жабланыб,
Бара эди шыбыртсыз созулгъанлай,
Жерге, ташха къара бауурун салыб.

Сюлесин терек бутакъда созулуб,
Аны ариу къабугъун сыдыргъанча.
Ач бёрю, тырнакъларын жерге сугъуб,
Бара эди жан алыучу баргъанча.

Бара эди, огъурлу жанны мараб,
Кёзлери отча жана, къандан толуб.
Кийик эчки улакъчыгъына къараб
Тура эди, ол анга насыб болуб.

Тура эди къайгъысыз, жукъ да билмей,
Улагъыны мангылайындан жалай.
Ким кёргенди ана баласын сүймей!
Къурт да, къумурсха да суюди алай...

Тура эди, келген палахны сезмей,
Бёрю къоймаз, жан аурутуб, къатылмай.
Зуфар шкогун сермейд, жүрек тёзмей,
Шког'а чарлаб къалады, атылмай.

Не медет! Шкок чарлаб къалгъанды да,
Кийикни бёрю бойнундан алгъанды.
Зуфар экинчи кере атханды да,
Бёрю сойланнганд, ажалын табханды.

Уучула чабыб жетдиле алайгъа:
Кийик ёлюб, кюйсюз бёрю да ёле.
Жюрек къалай къыйналмасын аллайгъа? —
Улакъ турад ёлген анасын эме.

Аллай ачылыкъ жюрекни эритиб,
Зуфар улакъчыкъны эркетгенди.
Энди, кийик ёлтюртмезге ант этиб,
Тенглерин ызларына тебретгенди.

Ёксюз улакъчыкъны башчыгъын сылаб,
Бёрюлени фашистлеге тергейди.
«...Ала да, эркинликге бугъоу салыб,
Ач бёрюлеча, талайдыла»,— дейди.

Зуфар айтды: — Ант этиб къалайыкъ,
Къайда да, кюйсюзлюкге жол бермезге.
Биз тюзлюкню жол нёгерге алайыкъ,
Алай этсек, душман баз болмаз бизге.

Ёксюз къалгъан улакъны эркетете,
Зуфар жарты жолдан къайтыб келгенди.
Улакъны Жаухаргъа аманат эте,
«Муну мени кёзюмден кёр»,— дегенди.

Зуфар кийикни хапарын айтханда,
Жаухарны жюреги жауча эрийди.
— Сен аскерден къууанч бла къайтханда,
Бу жугъутур болуб кёрюрсе,— дейди.

Экинчи кюн'а, жарыкълыкъ той бла,
Зуфарланы аскерге ашырдыла.
Кёзлери кызыу жилимукъдан тола,
Сюйгенле жарсыуларын жашырдыла.

Мында къалгъанла, къууанчлы турсунла,
Мен'а жашланы ашырыб къайтырма.
Къызла уа аллыма къараб турсунла,
Ала къалай баргъанларын айтырма.

Черекле бийик тауларындан эниб,
Бары да уллу суугъа къуюлгъанлай,
Къабарты эм малкъар элледен келиб,
Жашла военкоматха жыйылгъанлай,

Бир бирлери бла шагърей болуб,
Гюрен туруб, жарыкъ тойну башлайла.
Къобузчу кыиз къобузну уста согъуб,
Жашла абзехге кыизла сайлайла.

Сора башланды таулула тебсеую,
Эркинликни жарыкъ тебсеую — исламей.
Исламей! Тау къушну къанат кериую,
Сюлемен тёзалмаз мында тебсемея!..

Шо, Сюлемен тойгъа чартлаб чыкъгъанда,
Къобузчу кыиз къалды кёзюн алалмай.
Исламейде чюйкеча чартлагъанда,
Къарай элле, сейирсинмеген къалмай.

Къобузчу кыыз аны къалай суймесин,
Жарыкълыкъны нёгери Сюлеменни!
Анга ким да къалай кёзюн иймесин,
Табмазса Сюлеменча тебсегенни.

Къобузчу кыыз аны къалай суймесин,
Аны хар айтхан сёзю — кюлкю, оюн.
Быллай жашны ким да къалай суймесин
Эл аны чакъырыб, къурайды тоюн.

Алайда экисини да кёзлери,
Сюйдюмлю къараб, бир бирни билдиле.
Бир бирине жол табар жүреклери,
Суймекликге сёзсюз белги бердиле.

Кыызла къарындашлары бла келиб,
«Сакъ болугъуз!» — дей, таукеллик берелле.
Командирле жашлагъа буйрукъ бериб,
Чабыб, вагонлагъа женгил минелле.

Вагонла жолда сынжырча тизилиб,
Бешикча тебреле, алгъа баралла.
Кавказ таула, хазырлача тизилиб,
Жашладан узакъдан узакъ къалалла.

Зуфар туугъан тауларындан кёз алмай,—
— Сау къалыгъыз, тауларым! — деб кетеди.
Ата журтну бир затха тенг эталмай,
Терезеден къараб оюм этеди:

«Туугъан жерин суймеген да ким болур,
Атасы, анасы жашагъан жерин?
Аны бешик жырларын ким унутур,
Ким унуталыр анасыны ёнюн?

Угъай, болмаз суймеген туугъан жерин,
Жарыкъ жулдузла учхан чууакъ кёгюн,
Ёмюрлюк Минги Тауну салкъын желин,
Эркелетиб ёсдюрген туугъан элин...

Мен унуталмам анамы ауазын,
Тау башында жюзген айны жарыгъын.
Жашауну чиммакъ къышын, кём-кёк жазын,
Кечени келгенин, тангны атханын.

Унутмазма анам этген гыржынны
Бал къалачдан эсе татлы татыуун.
Акъ сакъаллы атам айтыучу жырны,
Къобузчуну къанат берген тартыуун.

Мен унутмам, жаш келин кибик чыгъыб,
Толгъан ай отоуму жарытханын,
Жаз башында терекле чиммакъ чагъыб,
Кюз кёгетлени чыкъ жылтыратханын.

Бу вагонну терезеси — дунягъа
Ачылыб тургъан эшикча кёрюнед.
Анда уа жауун жауа, кырдык чагъа,
Бирле тууадыла, биреу'а ёлед.

Тынгысыз уллу дуняда бирлени
Тюнлери да, тюшлери да — кьан жугьу.
Кьайгыгыгъа, палахгъа кьоюб жерлени,
Ууучларгъа жутланганлай хар кьуру...

Бирле уа, битеу дуняны гуллерин,
Кюнлерин да, сакълар ючюн, жан бере...
Онгусланы булут басхан кюнлерин
Азатлар ючюн кьазауатха кире...

— Жер тарлыкьмы этеди аллайлагъа?
Жер эркинди, суу кенгча кьундузлагъа.
Ол тарлыкь этмейди инсанлагъа,
Кёк тарлыкь этмегенча жулдузлагъа».

Минги Тау, акь булутча, кёкге жетиб,
Ызларындан кьарагъанлай кьалады.
Энди поезд Кьобан тюзледен ётюб,
Дон сууна жууукълаша барады.

«Бугъа» барады поездни тартханлай,
Минг кюнлюк жолну да бир кюннге ёте.
Зуфар турад терезеге кьатханлай,
Жаш тенглери купеде лахор эте.

Биягъы накьырдачы Сюлемен'а,
Хуржунун накьырдадан толтургъанды.
— Хамыса, кьобузчуну суйдюм. Сен'а
Аны жаратмадынгмы? — деб соргъанды.

Хамыса жашны муратын ангылаб,
— Ол мени «мёлегимди» — деб кюлгенди,—
Эгечимди, эй хайырсыз, сёлеш таб,
Манга жалыныргъа керексе энди.

— Унар эсенг, бюгюнден ары, сени,
Къайынымча кёрюб, намыс этейим.
Къызда къалгъанд жартысы жүрегими,
Адресин бер да, ала кетейим.

— Адресин берген'а манга неди?..
Алай ол сени жаратхан болурму?..
Эгечими элде кёб жаш сюеди.
Сау юч жылны сени сакълаб турурму?..

— Аны ючюн сен жарсыма, Хамыса,
Жюрек суйсе, юч угъай, он жыл туруп.
Ишибиз къуралса, къараб къалырса,
Эгечинг битеу жашланы унутур.

Зуфар, сен да бурнунгу салындырма,
Жаш тенгинги жүрегин ёртен алгъанд.
Сюлемен суйген къыз жокъ сунуб турма,
Жан юлюшюм Ислам къабакъдз къалгъанд...

Мында, Зуфарны да ортагъа салыб,
Жашла суймеклик жырланы айталла.
Артмакъдан жол азыкъларын чыгъарыб,
Ашха уста эгечлерин махтайла.

Поезд энгда узакъ барлыкъды, баям,
Кёб шахарла, элле да артда къала...
Кюнден кюннге жол азыкъ да азая,
Накъырда эте барадыла ала.

Ыйыкъгъа Белоруссиягъа жетиб,
Минскеде поезддан тюшедиле...
Таулу жашланы къауум-къауум этиб,
Аскер бёлюмлеге юлешедиле.

Бек къаялача къаты жашларыбыз,
Эрлай, аскер кийимле кийгендиле.
Жашла! Тауладан къаракъашларыбыз,
Сизге салам къагъытла ийгендиле.

Ай дуняны алгъын да жарытханды,
Алай ол эндича жарытмай эди.
Кюн жерни юсюн азмы жылытханды?
Алай ол бюгюнча жылытмай эди.

Къарт таула турадыла жерлеринде,
Тургъанча тюрленмей ёмюрлеринде.
Адамла тюрленелле эллеринде,
Сабийлери да ойнай юйлеринде.

Бюгюнню кюн ушамайды дуняны
Башын кюйсюз булут къаралтхан кюннге,
Сабийчиклерин ачлыкъ къысхан ана
Чоюнда ташланы къайнатхан кюннге.

Алай'а дуняда не уллу суу да
Кенг тенгизге тынч жетиб к'алмайды.
Жашил тауларыбызда ёсген буу да,
Сюйгенича керегин табалмайды.

Октябрь'а бизге эркинлик бергенд,
Ол, таб, неден да баг'алыды бизге.
Илмуну эшиклерин кенге кергенд,
Кесибиз ие болдукъ жерибизге.

Ма, Хасанны юйюрюн алыб айтсакъ,
Алты жашы... Къызы уа болмаг'анды:
Ата балаларына болг'анды сакъ,
Бири да жахиллейин к'алмаг'анды.

Кими аскерде, кими элде уруна,
Ата-ана жашларына к'ууана,
Алг'ыш этелле Ленинни жолуна,
Ёмюрлеринде тюзлюкге к'ууллана.

Халкъ насыбы бла чык'г'анды жолг'а,
Уллу Ленинни жолундан ажашмаз.
Къан т'егюб, эркинликни алг'анды к'олг'а,
Аны энди бир затха да алышмаз.

Жаухар, эри аскерге кетгенли да,
Устаз болуб, сабийлеге дерс беред.
Алаг'а келин болуб келгенли да,
Хасан, къызынча, аны ариу к'еред.

Заман'а, суху сууча жортуб барад,
Айла кетедиле бир бирин кѳууб.
Юйюнден Зуфар кѳууанч кѳагъыт алад,
Ол — аскерде, анга уа жашчыкѳ тѳууб...

Аны эштгенлей, тенглери Зуфарны,
Адетдеча, кѳулагъындан созалла.
Жашын, кесин да алгъышлаб Жаухарны,
Кѳууаналла, салам кѳагъыт жазалла.

Заман барад жукѳгѳа эс бурмагъанлай.
Зуфар командир курсланы бошайды.
Кичи лейтенант чынланы алгъанлай,
Брест кѳалада кѳуллукѳ этиб башлайды.

Кюнле узун кѳрюнелле Жаухаргѳа,
Сюйгенине алай тансыкѳ болгъанды.
Ол тюшюнде тюбеучюдю Зуфаргѳа,
Зуфар кетгенли черек кѳб баргъанды.

Ата журтну кѳз гинжича сакѳларгѳа,
Зуфар кече-кюн юйретед взводун.
Совет халкѳны душман тѳймазча таргѳа,
Кѳызгъанмайды кѳызыу жюрекни отун.

Ол бек тансыкѳ болгъанды сѳйгенине,
Тауларыны агѳачына, ташына,
Эски кѳарылгѳач юяча элине,
Тугъанлы бир да кѳрмеген жашына.

Зуфарлары эришиулеге барыб,
Барын хорлаб, кѳууанышыб кѳайталла.
Взводу полкда биринчи жер алыб,
Зуфаргѳа отпуска берге айталла.

Зуфар чексиз кѳууанад ол саугѳагѳа,
Юйлерине кѳууанч кѳагѳыт иеди.
Ол кѳагѳыт келгенлей бери — таулагѳа,
Сюйгенине кюн да чомарт тиеди...

Сюлемен да солур/кѳду ма алай.
Ол да юйге телеграмма бергенди.
Жашына термилиб тургѳан кѳарт Махай
Кѳууаннгандан эки кѳашын кергенди.

Эки ана, сакѳлаб бир жангы хапар,
Женглерин кѳайырыб, боза сюзелле.
Эки юйюрден кѳайсы алгѳа сыйлар?
Билмейелле... Даулашыб, чѳп юзелле.

Ала семиз кѳурманлыкѳла сайлайла,
Жашларыны келирлерин сакѳлайла,
Бозалары быж-быж эте кѳайнайла,
Сыйгѳа чакѳырыллыкѳланы жокѳлайла.

Жаухар машинаны тауушун эштсе,
Чабыб, терезеден жолгѳа кѳарайды.
Энди, узун кюнлени угѳай эсенг,
Сагѳатланы, минутланы санайды.

Ингирде ачыб жангы къабакъчыкъны,
Эки жаш да кенг арбазгъа кирелле.
Къошмюйюз жугъутур бла жашчыкъны
Бирге ойнай тургъанларын кёрелле.

Жугъутур жербаш бауну башында жатыб,
Таулары тансыкълагъанча къарайды.
Турады, мюйюзлерин артха атыб,
Узун кекелин тау жели тарайды.

Жугъутурну ёхтем къарагъанына,
Мазаллылыгъына сейир этелле.
Зуфарны жашчыгъын къоюнларына,
Жашла, кезиу алыб эркелетелле.

Ала келгенни эштиб, ата-ана,
Мычымай, бахчадан юге жетелле.
Ким школгъа, ким'а жууукъларына,
Сюйюнчюле чабыб-чабыб кетелле.

Жашланы келгенлери саулай элге
Эштилгенди: хар ким сейир этеди.
Чепкен этеклерин къайырыб ёрге,
Къарт Ахмат барындан алгъа жетеди.

Олсагъатдан эллилери жыйылыб,
Жашлагъа саулукъ, эсенлик соралла.
Бююннге асыралгъан къойланы союб,
Арбазда узун столла къуралла.

Къоншу элден кюн ортагъа жетдиле,
Тойлары да болуб биргелерине,
Къартла — таматала тёрге ётдюле,
Жашла да олтурдула жерлерине...

Ахмат олтурад «шыйых олтургъанча»,
Боза гоппанны да къолуна алыб.
Артиш къаядан салыныб тургъанча,
Аны къалын къашлары да агъарыб.

Къарт Ахмат гоппанны къолгъа алгъанлай,
Жыйылгъанла хапарларын бошалла.
Мюйюзлени сырадан толтургъанлай,
Кезиу-кезиу алгъыш этиб башлалла.

Бюгюн къууанч Хасанлада барады,
Тамбылагъа Махай да сояды къой.
Жаш тёлю арбазда гюрен турады,
Уллу Элде башланады уллу той.

— Къобузчу! Жарыкъ сокъчу къобузунгу,
Къарс таууш да тауланы зынгырдатыб...
Къойчу жаш да алгъанды сыбызгъыны,
Согъарыкъды, жүрекдени жырлатыб.

Сора суйгенлени келечилери,
Абзехге тизилишиб тебретдиле.
Къартла, эсге тюше тебсеучюлери,
Жашлыкъларын жаш тёлюде кёрдюле.

Абзехге бирча аякъ алалла,
Барадыла, минчакълача тизилиб.
«Жарлы» жашла аралыбмы къалалла,
Наратлача, субай къызла сюзюлюб.

Алгъын, жаш суюгенине сѣлеширге
Жалан да абзехде амал табханды.
Таулу абзех, сени бла бирге,
Тейри къылыч да гюрен тартханды.

Жашла къызланы жерлерине элтиб,
Эки жанына бѣлюнюб тохтайла.
Къартладан той таматагъа сѣз жетиб,
Зуфарны чыгъыб тебсерин сакълайла.

Аланы эслериндеди Зуфарны,
Алгъын, эл клубда тебсеб тургъаны.
Тюз тебсеуге къымылдамай баргъаны,
Исламейде урчукъча бурулгъаны.

Жашла къарсны бир кибик къаты уруб,
Къобузчу къыз тюз тебсеуню тартады.
Зуфар аякъ бурунларына туруб,
Жыяча созулады, сир къатады.

Жаухар бла бирге тебсерин суюлюб,
Жашла Ахматдан эркинлик тилейдиле.
Зуфар чыкъгъанды бѣркюн алчи кийиб,
Жашла къарсха къолларын ийлейдиле.

Къарт Ахмат'а, жеринден туруб ёрге,
Жаухаргъа тебсе деб изми береди.
Ол чыгъады, юялыб къарай жерге,
Ол бек уста тойчуладан бириди.

Зуфар тойгъа юйреннген билеклерин
Тау къушну къанатларыча кергенди.
Зуфарны чынты уста тебсегенин,
Тугъан эли ма бюгюн да кёргенди.

— О, тюз тебсеу! Сен къалай аламанса,
Сенде кёрюнед халкъымы эрлиги.
О, тюз тебсеу! тау сууну макъамыса,
Сенде сезилед халкъны хунерлиги.

Сенде суратланады тауларымы,
Ёхтемликлери эм субайлыкълары.
Сенде эсленеди сур бууларымы,
Гиртчиликлери бла сакълыкълары.

Сенде эсленеди къара шауданны,
Къысыр къаядан шорхалаб чыгъыуу.
Салкъын жел гарай кюз арты къауданны,
Жугъутурну жух башында турууу.

О, тюз тебсеу! Сен нечик жарашаса
Зуфарны бу чырайлы санларына.
Къууанч болгъан къадарда сен жашарса,
Шагъат бола жашауну баргъанына.

Быллай тойда билмесенг да тебсерсе,
Тюз тебсеу — халкъымы жыры, назмусу.
Сен энтда жарыкъ танглагъа тюберсе,
О, тюз тебсеу! — Тиширыуну намысы!

Энди башлайдыла башха тебсеуню,
Тартыуу туякъ тауушха ушагъан.
Энди башлайдыла башха тебсеуню,
Жашланы тау къушланыча учургъан.

Къобузчу къыз исламейни сокъгъанда,
Къызла къайсы жаш тебсерин сакълайла.
Тамата айтыб, Сюлемен чыкъгъанда,
Исламейге уста къызны сайлайла.

Субай къызгъа жаш ариу ишарыб,
Къыстау аякъ бюгерге ашыкъгъанды.
Лейля, юялгъандан, бети къызарыб,
Назик наратча сюзюле чыкъгъанды.

Къыз, эки къолун да сабыр кётюрюб,
Кёк кёгюрчюн къанатларын кергенча,
Барады, этеклерин жел этдириб,
Къайыкъ толкъундан толкъуннга ёткенча.

Сюлемен къызны ызындан барады,
Эки табаны жерге жетмейин.
Башха болмай урчукъча бурулады,
Тебсеу бла киши аллына ётмейин.

— О, исламей! Жигитле тебсеую сен,
Таулуну жүрек тилинми билесе?..
Эрлени тебсеулери, исламей, сен
Таулу юйге кьюуанч бла киресе.

О, исламей! Жангы юйюне кечгенни,
Биргесине кюн тыякча киресе.
О, исламей! Анда жаш ёсдюргенни,
Юйюне, кесине насыб бересе.

О, исламей! Урушдан сау келгенни,
Юйюне суююнчюге сен чабханса.
Тауда бугъейге кетиб ёлмегенни,
Кьюрманлыгъында да сен сый табханса.

О, исламей! Сенсиз кьюуанч таулугъа,
Тузсуз хантча, татыусуз кёрюнюрעד.
О, исламей! Сен ушайса танглагъа,
Сенсиз жашау мутхуз кюнча болурעד.

О, исламей! Саулай къралыбызны,
Жол нёгери болгъанлайын сен жаша!
О, исламей! Тугъан тауларыбызны,—
Огъурлу жели, сакъ жауун тауушу!

Таулу уа эшиклерин ачыб кенге,
Санга кюнакъбай болгъанлай турлукъду.
Мамырлыкъны, эркинликни суюгеннге,
Сени бла бирге нёгер боллукъду.

О, исламей! Бир бирден айырылмай,
Хар къайда да бирге бола турайыкъ.
Энди кече кетгенд, танга кѳб къалмай,
Къонакъларыбызны жатма къояйыкъ.

Адамла Хасанлада къурманлыкъдан,
Танг ата юйлерине жайылдыла.
Экинчи кюн, Уллу Элден, жайлыкъдан,
Махайлагъа къууанчха жыйылдыла.

Махайлары къонакъларын жокълайла,
Хазырд, бозалары, къобузчулары.
Къабакъдан да Хамысаны сакълайла,
Хазырд, дауурбазлары, къарсчылары.

Ингир бола къабакъдан да жетелле
Къурманлыкъла бла, тойлары бла.
Бахсанчыла сыйлы къонакъ этелле,
Тюбеб тойлары, оюнлары бла.

Алгъышны биягъы Ахмат башлайды,
Къалгъанла уа анга шош тынгылайла.
Келген къонакъланы ол алгъышлайды,
Къарс тауушдан таула да зынгырдайла.

— Кѳгюбюзню къара булут жабмайын,
Жашла аскерден сау келе турсунла.
Журтубузгъа къанлы душман чабмайын,
Бирле тебсей, бирле уа къарс урсунла!..

Окъучум! «Сюлеменни къабакъдагъы
Сюйгенинден не хапар?» деб сорурса.
Ол, Сюлемен бла тебсей тургъанын
Той ортасында кёрмейми болурса...

Эки суйген да бирге тебсейдиле,
Ай да тохтаб, айт, къалай къарамасын?..
Жыйылгъанла: ма тойчула! — дейдиле,
Къадар бир бирлеринден айырмасын.

Кёремисиз ала нечик тебсейле,
Экиси да бир бирге ишарышыб.
Эки жүрек бири бирин кюсейле,
Жашау нёгер болургъа деб, жарашыб.

О, ол къызны чырайын эслеймисиз!
Башха болмайын хур сурат кибикди.
Дуняда аллай жан болур деймисиз?
Суратларгъа къайдан къолдан келликди?

Болса да, окъучум, мен бир кёрейим,
Аны ариулугъун суратлаялсам...
Къарыууму, хунерими берейим,
Аны тенгleshдирирча зат табалсам.

Шарайыбсыз, субайдыла санлары,
Къашлары да керилген къанатлача,
Къобузгъа жаратылгъанча къоллары,
Кёзлери да жана насыб отлача.

Аны таб ёсюмю, токъ ёшюнлери,
Уууртлары — кюн къызартхан кёгетча.
Аркъасын жабадыла эшмелери,
Чучхурдан къуюлуб баргъан черекча.

Ала кёзлю, татлы сёзлю, бир жанды,
Кюн тийгенча, баргъан жерин жарытхан.
Хар кимге ариу кёрюнген инсанды,
Къобузун'а булбул кибик жырлатхан.

Айтчы, окъучум, Сюлемен къыз сайлай
Билмеймиди, огъесе билемиди?
Махай, акъ сакъалын да сабыр сылай,
Кесини жашына къыз тилеймиди?..

Охо, энди ала, молжалгъа салмай,
Айтхылыкъ татыулу жууукъ болсунла...
Энди кече да кетгенди кёб къалмай,
Къонакъла жатыб бираз солусунла.

Уллу Элде жашланы къууанчларын
Бошагъанла ишлерине кетелле.
Сюлемен бла къыз'а, молжалларын
Тюз тохташдыра, шош ушакъ этелле.

Зуфар бла Жаухарча, бир бирлерин,
Меджнун бла Лейля сүйген болмазла.
Бирге озса да саулай ёмюрлери,
Бир бирден тансыкъларын алмазла.

Зуфарны терк кетери эсге тышсе,
Саз болад Жаухарны жумушакъ бети.
Туман кюнча мудхуз болад кюшсюнсе,
Толгъан айча нюр жайыучу келбети...

Ма, энтда заман барады къайгъырмай,
Сюйгенлеге кюн минутча кёрюне.
Кёзню къысыб ачханчады жарым ай,
Жаухар жол азыкъ хазырлайд эрине.

Бахсан суу'а барад, жан жанын талай,
Жашланы солуулары бошалгъанды.
Битеу да Уллу Элде адам къалмай,
Хар ким аланы жолгъа ашыргъанды.

Ала кетдиле минг тюрюлю гюллени
Сейир ариу чакъгъан кезиулеринде.
Ишлери ашыкъдыра, эллилени
Жайлыкъгъа чыкъгъан кезиулеринде.

Булбулла терек бутакълагъа къонуб,
Ёмюрлюк жырларын айтханларында,
Зурнукла кюн чыкъгъандан тизгин болуб,
Тау этеклерине къайтханларында.

Тёппелери булутлагъа тирелиб
Тургъан салкъын наратланы тюбюнде,
Гюлле къатыш кырдык тобукъгъа жетиб,
Кийик сюрюуле зауукъ этген кюнде.

Альпинистле, уучулача тизилиб,
Бийик таугъа ёшюн ургъанларында,
Кёк будайла, тенгизлеча сюзюлюб,
Чайкъала, баш къуса тургъанларында.

Жайны аллай булутсуз кюнлеринде
Жугъутурла аумалагъа кирелле...
Колхозчула уа туугъан эллеринде
Керекли ишни къайгъысын кёрелле.

Жай табигъат тауда, ёзенледе да,
Хар миллетге тенг ариуд, башха болмай.
Бирле аны сакълайла хар жерде да,
Бирле уа от саладыла, эс бурмай...

Фашистлеге аллай ариулукъ неди?..
Ала аны аякъ тубге уралла.
Адам къан тюшлеринде кёрюнеди,
Ач бёрюлеча тынчлыкъсыз туралла...

О, заман, заман, къайгъырыусуз заман,
Бирде адамны тайча ойнатаса.
Бересе бирде къууанч, бирде — заран,
Тул аналары сууча сарнатаса...

Да, энди юйюне къайтыб кёрюрмю,
Таулу ана ол ашыргъан баласын?..
Энди суююнчю атлыча келирми,
Жашы къайтыб, къууандырыб анасын.

Ой, Зуфарны анасы билсе эди,
Жашын арт жол кёкюрекге кысханын,
Шо, тышюнде окъуна кёрсе эди
Аны къайтмазлыкъ жолгъа ашыргъанын,

Душманнга кёкюрегин илишан этиб,
Кёз жилямукъларын сууча къуяред.
Ана жүрек, къайда болса да, жетиб,
Жашына атылгъан окъну тыяред.

Ой, ахыр жолгъа тебрегенин билсе,
Зуфар туугъан жерин уппа этеред.
Таугъа ахыр жол тубегенин билсе,
Акъ къаргъа жыягъын сала кетеред.

Ол мурсаланы да жол жанларында
Сюйдюмлю гюлленича ийнакъларед.
Бахсан сууну тик жагълаларында
Чыгъана тереклени къучакъларед.

Ол жанындан да суюючю таулагъа
Чыгъыб, «Сизге кър бôлайым!» — дер эди.
Сабий заманындача, жулдузлагъа
Къарагъанлайын танга тубер эди.

Бахсан суугъа «Сен — къууанчым, жарсыуум!
Терклигинг жашау сырымды — дер эди. —
Сени шорха таушунг, ариу сууум,
Мени ёлюмсюз жырымды», — дер эди..

Ол суудан ахыр жол ичгенин билсе,
Дагыда ичер эди, ичер эди.
«Манга не суудан да татыулуса сен,
Табхан анамы сютюча», — дер эди.

Аны уа узакъ жол кетеди алыб,
Сейир жашау, таула да кенгде къалыб.
Кетеди, узакъ жол кетеди алыб,
Жашы, къатыны да юйюнде къалыб.

О, аланы бир бирден айырмазгъа,
Зуфарны орунуна кесим кетерем.
Къан урушну башлагъанны асаргъа,
Кеси кекелими жыжым этерем.

Быягы поезд'а къыстау барады,
Кёб шахарладан, элледен да ётюб...
Брест къаладан Жаухар къагыт алады,
Жашла аскер бёлюмлерине жетиб.

Ала ахшам бола ары жетгенде,
Нёгерлери алларына чыкъдыла.
Ала таудан таулу гыржынны элтгенде,
Нёгерлери ашаргъа ашыкъдыла.

Шо Зуфарлары жетгенлей ары,
Жаш тенглери бек жарыкъ тюбедиле.
Узакъгъа созулгъанды хапарлары,
Кёкде жулдузла уча тебредиле.

Командирлерин тансыкълай, олтуруб,
Заман ашырдыла ойнай, кюле.
Кече бели болуб, кьонгуроу уруб,
Жатыб тынчайдыла аскерчиле.

Юйлериндеча жукълайла кьайгъысыз,
Тюшлеринде суйгенлерине ишара.
Душман'а кючюн жыйгъанды аяусуз,
Аны саууту, жюреги да — кьара!

Чууакъ кече аскерчиле жукълайла,
Эртденликде келлик палахны билмей...
Чекни кьалауурла терк-терк жокълайла,
Тегерекге сагъайгъанларын бёлмей.

Саулай кюн узуну юйрениб туруб,
Арыгъан солдатла сабыр жукълайла.
Душманла алагъа тобларын буруб,
Жанлылача, танг аласын сакълайла.

Окъла ажал кибик, ажал да окъча
Жаныйдыла, жазыкъсыныу билмейин.
Дуния шошду, кьайгъы, палах да жокъча,
Аз анамы кьалыр, жашын кёрмейин!

Дунияны шошлугъу танг аласында
Бауур уюгъанча болуб тургъанлай...
Огъурсуз урушну ауарасында
Жер титиреди, элия ургъанлай.

Индекледе пулемётланы кѳуруб,
Буз ургѳанча, от чагѳыб, кѳк кѳкюреб.
Талай ауур тоблары бирден уруб,
Самолетла кѳкге чыгѳыб, гюрюлдеб,

Тоблары да бугѳалача ѳкюрюб,
Жерибизге бомбаланы атдыла.
Ауур танклары жерни тебдириб,
Жыяу аскерлери ардан чабдыла.

Бомбала, тобла жерни, элни чачыб,
Тѳгерекни кѳара букѳу алгѳанды.
Кѳарт, сабий да, юйлерин кѳоюб, кѳачыб,
Жол да, тау да кѳурумча кѳаралгѳанды.

Фашистле ачыкѳ уруш башламайын,
Кѳоркѳакѳ итлеча, жашырын чабдыла.
Совет аскерчиле, эс ташламайын,
Жигитлеча, жаугѳа кѳажау чыкѳдыла.

Аскерде кѳуллукѳ этгенлерин бошаб,
Эртденликде юйге тебреб тургѳанла,
Душман бла кѳаты сермешни башлаб,
Кѳанлыланы элияча ургѳанла...

Унутмазла бу эртденни кѳргенле,
Дуния хахайдан, кѳычырыкѳдан толуб..
Унутулмазла бюгюн жан бергенле,
Жау аллына чыкѳгѳанла, кѳая болуб,

Анала жарсыудан талыб тургъанлай,
Ёлюмге бетден бетге тюбегенле,
Отоулары да жасалыб тургъанлай,
Арсар болмай, жаннган отха киргенле.

Сюйгенлерине жазгъан къагъытлары,
Жартылай къалгъанла — унутулмазла!
Душманланы къан къоллу солдатлары,
Чокъуракъ сууларыбыздан къанмазла.

Къарт аталадан къалгъан жерибизни
Будайлары болмазла жаугъа ётмек.
Шахарларыбызны, эллерибизни
Мюлклерине душманны ие этмек.

Душман ашагъандан эсе, ёмюрге
Таш болуб къалсын будай сабаныбыз.
Биз намысны сыйыртмабыз ёлюмге,
Кюл боллукъ эселе да санларыбыз.

Душманла баралла алгъадан алгъа,
Ёлюклени юслери бла атлай.
Танкланы буруб, тийреде къалгъан
Къартны, сабийни, малланы да малтай.

Фашистле гюрюлдетген самолётла
Юйлени бузалла, бомбала атыб,
Жаханимни печлериндеча отла,
Тереклени ташланы да къаралтыб.

Шиш туруб, жалкъаларын да къайырыб,
Чабхан атла кесеулеча жаталла.
Сабийлени аналадан айырыб,
Уу бетли башкесле отха аталла.

Жюреклерибизде халал къаныбыз
Сыйлы дертни уллу отунда къайнайды.
Жап-жарыкъ оту жукъланнган анабыз,
Бутларын тую, бир ачы сарнайды.

Кырдыкланы, гюллени жууб-жууб,
Къум жолланы балчыкъ этиб адам къан,
Хар ызындан жетгенин бууб-бууб,
Жерибизни малтаб барады душман.

Жерибизге палах келгенди, алай
Жигитле душманны къаннга боярла,
Аны басхан жерин ырхыла талай,
Терсликни къара къаласын оярла.

Бу дуня жаратылгъанлы терсликге
Тюзлюк жол бермейин, келе келгенди.
Огъурсузлукъгъа бла кюйсюзлюкге
Адам улу дайым налат бергенди.

Ай къан къатыш чыкъгъан жай кечеледе,
Урушну тютюню кёкню жабады.
Тенгизча чайкъалгъан будай тюзледе
Къан тёгюле, душман алгъа чабады.

Брест къала уа, кърч къалача, турад,
Душманны жууукъ барыргъа кьоймайын.
Ол ёшюн ургъанланы артха бурад,
Кишилике окъ, тоб да баз болмайын.

Душманла кършалаб тегерегинден,
Жаралы жухча турад Брест къала.
Ол хорлатмайды анга тебингеннге,
Ол ёхтем сюеледи, дертин ала.

Жаула танкланы артларына бугъуб,
Кехтюйлеча, сюркелиб келедиле.
Совет жашла пулемётланы къруб,
Буз жаугъанча, окъла жибередиле.

Талай тоб огъу тийиб, артха чартлаб,
Тюрленмейд Брест къаланы турууу.
Жаула чабыуланы къатлаб-къатлаб,
От тенгизча кърыйнайд Мухавец сууу.

Тегерегиндеги юйле кюйгенде,
Брест къала Минги Тауча кёрюнед.
Фашистле атхан бомбала тийгенде,
Кырдык, терек, таш да жерге кёмюлед.

Дерт энта кърыйнайды, энта кърыйнайды.
Уруш жели жилин кибик сызгырад.
Мухавец суу, тул анача сарнайды,
Тегюлген кърандан кърыйнача кърызаргъанд.

Адам улу дунягъа чыкъгъанлы,
Быллай кюйсюз урушну кѳрген болмаз.
Къурч къала душман бла согъушханлы,
Аз фашистге окъ ёлюм берген болмаз.

Брест къала уа турад бой салмайын,
Тоб окъла, гюрюлдей, атылсала да.
Жаралы болмагъан жери къалмайын,
Окъла, чечмелеча, чачылсала да.

Къурч къала жаралы къушча турады,
Жашлары арсланлача сермешелле.
Жигитлик от арасында тууады,
Тулпарла жашау ючюн кюрешелле.

Европада быллай кючге тюбемей,
Тынч хорламгъа юйреннген фашистле,
Ачыуларындан, не этерге билмей,
Къычырыкълайдыла, къутургъан итлей.

Фашист генералла буйрукъ этелле,
Къурч къаланы чачаргъа, кюл этерге.
Самолетла, чаукалача, жетелле,
Бомбаланы чомарт къуялла жерге.

Зуфарны взводуна буюрулгъанд,
Къаланы сол жанындан жау иймезге.
Алайда душманны аллы тыйылгъанд,
Тынчмыды окъланы тюбюнде тѳзген?! .

Батырла душманлагъа от жаудуруб,
Жууукъ келгенни уруб аудуралла.
Төгерекни чарс тютюннге алдырыб,
Къара жорлу танкла жана туралла.

Зуфарны взводу былайда болса,
Душман аскерни къутулмазы туурад.
Автоматы, отча къызыб, тохтаса,
Зуфар олсагъат пулемётун бурад.

Халкъны арслан кёллю ол жигит жашы,
Келгенлени къырады да төбелейд.
Жаралы болуб тургъанлай да башы,
Чечмелеча, окъланы себелейд.

Алайда взводну зкиден бири,—
Кими ауур жаралы, кими — ёлед:
Жаугъа малтатмаз ючюн тугъан жерин,
Хар бири жерни къучакълай, жан беред.

Намыс ючюн, журт ючюн согъушалла
Жигит Чапайны батыр туудукълары.
Терсликге къулланыуда урушалла
Махтанчакъ Гитлерни къантулукълары.

Сермешелле, аяусуз сермешелле
Айтхылыкъ Фрунзени туудукълары...
Эркинликни жояргъа кюрешелле,
Фашизманы башкес къантулукълары.

Душман кючюн салыб кюреширикди,
Алай, белгилид, тюзлюкге ёлюм жокъ.
Ол ёзенледе эркин жел кибикди,
Ол отда да кюймез, аны жоймаз окъ.

Бизни Зуфар къан-къазауат этеди.
Ол — алф жүреккли Мусосну¹ туудугъу...
Сау дунягъа белгилиди, кертиди,
Къызыл байракъны шуулдаб турлугъу.

Ма анга шагъатды Брест къалабыз.
Бюгюн аны къан жауунла жууалла.
Уллуд Ленин къурагъан къралыбыз,
Анда нартлача жигитле тууалла.

Командирлени къатынлары анда —
Уруш майданда къазауат этелле.
Къызыл аскерчи жаралы болгъанда,
Эгечлеча, болушургъа жетелле.

Адам угъай, жаныууарла, малла да
Уруш отда кюедиле, ёлелле.
Бек базынган фашист генералла да,
Къурч къаланы къатылыгъын кёрелле.

Гитлер аямагъан эди алайгъа,
Эм сайлама аскерлерин жыяргъа.
Бедишлик болама деб сау дунягъа,
Къалай бла да къаланы ояргъа.

¹ М у с о с — граждан урушну жигити.

Брестни жигитлери ант этелле,
Ёлселе да, кьоркьакълача ёлмезча.
Сабийлени туб юлге этелле,
Ала быллай кыяманы кёрмезча.

Гитлерчиле, жыйыб болган кючлерин,
Тегерекден энда кьуршалайдыла.
Ала — кьара кючню аскерчилери,
Кьаланы хар мюйюшюн марайдыла.

Талай ауур тобдан бирге аталла,
Башындан'а бомбаланы кыялла.
Сойланышыб кёб ёлюкле жаталла,
Мында сау зат кьалмагъанча, жоялла.

Жаула: «Энди уа хорладыкь» — деб, алгъа,
Танга кьалган бёрюлеча чабалла.
Энда окъ жауб ала барган жолгъа,
Муратларын табмай, ёлюм табалла.

Уруш кьара кьатыш этиб хар нени,
Совет аскер жаугъа таукел тубейди.
Хар ёле башлагъан аскерчи: «Мени
Коммунистге санагъыз»,— деб тилейди.

Ёлюм кьап-кьара сабанын сюреди,
Тютюн топракь кьатыш кёкге чыгъад.
Зуфар кьралын кёзбаусуз сюеди,
Атхан огъу жазмай, душманны жыгъад.

Юч ыйыкъ болгъанды уруш баргъанлы,
Къалада уа аш, суу да таркъайгъанды.
Тюб юйде сабийле суусаб болгъанлы,
Суудан кёб жигит къайтмайын къалгъанды.

Анда суу бир тамычы да къалмайын,
Зуфар суугъа энтда адам жиберед.
Алай кёб адам'а артха къайтмайын,
Душман огъу тийиб, жолда жан беред.

Сабийчикле, къарылгъач балалача,
«Суу! Суу!» — дей, ауузчукъларын ачалла.
Фашист башкесле, жан алыучулача,
Мухавец сууну къан къатыш чачалла.

Гарнизонну командири жашлагъа:
«Ким барсын?» дей, ауарагъа къалады.
Зуфар'а суу келтирирге ашыгъа,
«Мен барайым!» — деб, эркинлик алады.

Ол сууу тауусулгъан бакны алыб,
Мухавец таба сюркелиб барады.
Душман'а тегерекге ёртен салыб,
Кём-кёк кырдык ёсген жер жол болады.

Зуфар бауурланыб барады алгъа,
Суусаб къысыб, къургъакъсыб эринлери.
Эсине тюшед, чыгъыб бара таугъа,
Адыр-сууну гарасындан ичгени.

Къулагъына эштиледиле аны,
Адыр-сууну, Кыртык-сууну тауушу,
Кёзюне кёрюнеди ма Зуфарны
Бийик тауну къар агъартхан турушу.

Ол энтда барады, барады алгъа,
Сабийлени къандырыргъа суусабдан.
Бауурун салгъанды къан жугъу жолгъа,
Ол — сюркеледи, къоркъмайын бир затдан.

Уруш жокъча, кёрюнеди кёзюне
Уллу Элде шаудан бюркюб чыкыгъаны,
Сейир жомакъча, тюшеди эсине
Къарт Бахсан сууну гузаба чабханы.

Зуфар'а кече алай барады алгъа,
Ракетала кюндюз киби жарыта.
Барады, кёрюнмез ючюн жаулагъа,
Тоб окъла къазгъан урулада жата.

Мухавецни жагъасына жетгенлей,
Къолунда бакны толтуруб суу алды.
Ол, къайтыб, жолну эки тенг этгенлей,
Бакга окъ тийиб, тешилди да къалды.

Алыб баргъан сууу тегюлюб кетиб,
Ачыудан жүреги ёртенча жанды.
Алай суу элтмей къайтмазгъа къаст этиб,
Быягъыча Мухавецге айланды.

Мында бузла угъай, окъла жауалла,
Жигит'а барады энтда сюркелиб.
Суусаб сабийчикле сакълаб туралла,
Къанарламы, Зуфар суу алыб келиб?..

Зуфар барад таша жерлеге бугъа,
Тегерегин душман окълары чача.
Узакъ кёрюнед къан къызартхан жагъа,
Барад, кёкюреги бла жол ача.

Тик къаягъа ёрлегенча барады,
Жашланы «суу!» къычыргъан ёнлери
Къулагъына эштилгенлей турады,
Тютюн ачытады аны кёзлерин.

Жаралы солдат суу тилегенинде,
Амалсызлыкъны айтыргъа сёз табмам.
От алгъанд Зуфарны тегерегинден,
Энтда суугъа къалгъанды эки атлам.

Сау дунягъа айтылдыла ол кюнле,
Унутулмаз Брест къаланы аты.
Аны кимле унуталырла, кимле?!
Не кюйсюздю урушну къара сураты!

Зуфар сызгъыргъан окъладан сакъланыб,
Кёлегин жыртды да багын бегитди.
Энтда суу алды жагъагъа жабланыб,
Толу бакны суйрей, ызына кетди.

Келеди, индексден индекске ёте,
Эринлери да суусабдан кьургъакъсыб.
Келеди арыб, ёбке солуу эте,
Къап-къара кёзлерин тер сууу басыб.

Сабийчикле жияйла, суу кюсейле,
Юсюн тот басхан эшик таба къараб,
Алай Зуфарны душманла эслейле,
От ачадыла, тюз да аны мараб.

Душманлагъа кесин ёлген сундуруб,
Зуфар уругъа ташайыб кетеди.
Окъ атылыу сел болгъунчуннга туруб,
Багъалы жюгюн жашырын элтеди.

Алайлай'а, жууукъчукъда, эштеди
Ташны артында ынчхагъан тауушну.
«Кимди бу?» дейди да, сейир этеди,
Кёреди къаны бара тургъан жашны.

Суудан къайтмай къалгъанладан бирлерин,
Жау окъ тийиб, ауур жаралы этгенд.
Зуфар къучагъына къысыб нёгерин,
Муну былай къоюб кеталмам дегенд.

Ол аны, окъ жарасын байлаб женгил,
Аркъасына кётюрюб тебрегенди.
Бомба тийиб, нёгери тургъан жерни
Терен уру этиб къойгъанды энди.

Барады бакны, жашны да элтгенлей,
Алайда да бир ажалдан кѳутулуб..
Жаш кѳарыусузду, кѳаны кеб кетгенден,
Айтыр сѳзю тамагъында тутулуб.

Ассыры тили бюлдюрдю этгенден
Кючден билдиред, бети да саз болуб:
— Ёлеме, не файда ары элтгенден?!
Мени, баям, узакъ тюйюлдю жолум.

Зуфар жаралы жашха эс табдырыб,
— Алай бош сунма — дейди,— тенгим, Сергей.
Биз душманланы да жерге батдырыб,
Энтда тебсербиз тоюнгда исламей.

Тюзлюк ючюн урушда жан бергенле
Кеси жерлерин кѳучакѳлаб жаталла.
Зор бла жер сыйырыргѳа келгенле,
Учалача, анда-мында кѳаталла.

Бу кюнледе былайы ушайд тамам,
Кѳартла айтычу кѳыяма кюнлеге,
Энтда Зуфаргѳа кѳалгѳанд эки атлам,
Ол энди суу ичирир сабийлеге...

Алай ол эки атлам — эки атлам,
Эки кюнлюк жолча, узакъ кѳрюнед.
Артда кѳалыб жаула жандыргѳан отла,
Таулу жаш кѳалагѳа сюркелиб киред.

Полкнү командири жигит Зуфаргъа
Уллу ыспас эте, махтау береди.
Россияны кьул болмазын жаулагъа,
Бу кюнледе саулай дуния кёреди.

Угъай, таш кьабыргъала сакъламайла
Брест кьаланы душманны отундан.
Жигитле жауланы бош кьабламайла!
Туугъан жерни сакълай, тегедиле кьан.

Кьурч кьалачыла, жаралы кьушлача,
Кёлсюзлюк этмейин сермешедиле.
Къыйын кюн биригиб, кьарындашлача,
Душманладан дерт ала, ёледиле.

Бюгюн бири бирине болушалла,
Оруслу, таулу, милетле бары да.
Жан да, кьан да аямай урушалла,
Туугъан журтну жашлары, кьартлары да..

Совет милетлени араларында
Кьурчдан кьатыды кьарындаш шуёхлукъ.
Душманны отун кёмер ючюн мында,
Сермешелле, аланы кьоркьутмай жукъ.

Кьаланы душман кюл этиб кьойса да,
Кьалачыла баш урмазла душманнга.
Ол кьутургъан сууну аллын тыйса да,
Тау кёллюле кьул болмазла душманнга.

Акъ байракъны къолгъа алыб кёпюрге,
Душман келечиле келедиле кёб:
«Сюймей эсегиз кезиусюз ёлюрге,
Кесигизни жесирге беригиз, — деб. —

Жесирле болсагъыз, саулай къалырсыз,
Бизде болгъан жорукъланы танырсыз.
Сюйгенигиз чакълы бир жер алырсыз,
Башхалача, жашау эте барырсыз».

Къаланы келечиси уа айтады:
— Тауда эртдеден да быллай сёз барды:
«Душман келсе да, ызына къайтады,
Ёлюм кюсегеннге уа — жашау тарды».

Ёмюрде да оноу этмесиз бизге,
Биз, жан саулукъда, бой салмабыз сизге.
Ма, биз иебиз кеси жерибизге,
Борчубуз жокъду мурдаргъа, бетсизге!..

Сора къаланы бой салмазын сезиб,
Энтда фашистле кючню жыядыла.
Къаражор танкла жетгенни эзиб,
Самолётла бомбала къуядыла.

Санай-санай уруш баргъан кюнлени,
Битеу дуня сагъайгъанлай турады.
Кёкге бардыра къара тютюнлени,
Жигит къаланы жау энтда урады.

Жерни бети къандан къызаргъанда да,
Жангыз бир адам кёлсюзлюк этмеди.
Ёлюм аллына келиб къалгъанда да,
Совет солдат постундан бир тебмеди.

Къурч къалагъа къара жауун жаугъанды,
Жигитлени жилиуларын этгенча.
Къара булут кёкде жюзюб барады,
Аналагъа ачы къуугъун элтгенча.

Душманла сау къалгъан къалачыланы
Къайтмазлыкъ жолгъа тебретедиле.
Ёлюм бла жаний, жаралыланы
Ала жесирге сюрюб кетедиле.

Совет командир, «Жан сауда душманны
Жесири болмам» деб, таукеллик этед.
«Терк барыгъыз!» — дей, автомат бургъанны
Жумдуругъу уа желкесине жетед.

Фашист офицерни кёпюрден быргъаб,
Жигит командир суугъа терк ташайды.
Олсагъат окъла къуюлдула суугъа,
Автомат ачы чыкъырдаб, шошайды.

Жаула брестчилени сюрюб баргъанда,
Ётгюр жигитлеге сейир этелле.
Ауур жаралы жашланы къыргъанда,
Зуфар ёлген сунуб, къоюб кетелле.

Ол'а къалады ёлюкле ичинде,
Жугъун билмей, эси аууб жатады.
Жаралы болгъанча, кёкню бетинде
Акъырын сылжырай, кюн да батады.

Дунияда хар адамны бир анасы,
Бир эли, бир туугъан жери болады.
Халкъны да журтундады даражасы,
Насыбын кеси жеринде табады.

Анга жутлукъ этген'а, ким болса да,
Бедишге къалгъанд, игилик кёрмегенд.
Залимден тауну аударуб къойса да,
Душманларына халкъ тынчлыкъ бермегенд.

Халкъым, кишиге да жетмей зорлугъу,
Урунаед, халал гыржынын ашай,
Болмай не кир ниети, не зарлыгъы,
Тауланы къалауурларыча жашай.

Ишде бир инсан аллына ётмегенд,
Халал болгъанды, артыкълыкъ этмегенд.
Аны бир халкъгъа хатасы жетмегенд,
Жигитликде киши озуб кетмегенд.

Граждан урушха кёб жашы чыкъгъанд,
Азатлыкъ ючюн кёб душманны жыкъгъанд.
Жашауну черегин тюз ызгъа бургъанд,
Отун тиргизгенди, биширгенди хант.

Таулуланы таудан бийик кёллери
Жарыкъ этгендиле жангы эллерин.
Жашауда, къууанчда — туугъан жерлерин
Ала тыйдыла зулмуну жолларын.

Къанлы душман'а алагъа зарланыб,
Къралым палахха къалгъан кюнледе,
Халкъ сермешед, жояды мурдарланы,
Уруш бар тынчлыкъны алгъан кюнледе.

Таулу юйюр болмаз жашы кетмеген,
Ата журтну душмандан къоруларгъа.
Къыйын кюн хэлкъына жашлыкъ этмеген
Эркин туююлдо дуняда жашаргъа.

Къыйын кюнде отда, жалында баргъан
Ким болса да, ол — кишиди, жигитди,
Душман огъундан Кировну къутхаргъан,
Чырпа бёрклю Солтан-Хамит кибикиди.

Балтиканы кёгюнде таулу жашды,
Фашист лётчиклени ууатхан залим...
Бюгюн Покрышкиннге къарындашды
Бизни халкъны алфжюрек жашы Алим.

О, халкъым! Сен кесинг гитче болсанг да,
Тауладан бийикди сени намысынг.
Шагъатлары бола кече да, танг да,
Кёб поэт санга жоралар назмусун.

Жерим, сенде кьоркьакъла да ёсдюле,
Сатхычла сени малныча сатдыла,
Кеси жолларын кеслери кесдиле,
Намысны, сыйны багушха атдыла.

Аллайны уа халкъ жашына санамайд,
Аллай — суу келтирген талыштакчады,
Сау келсин деб, халкъ аллына кьарамайд,
Ол хатагъа жаратылгъан затчады.

Шукур болсун, аллайла аз тюбейле,
Ата журтну быллай кыйын кюнюнде...
Жигит — селеймеген от эсе,— дейле,
Кьоркьакъ — урходукду тыпыр кюлюнде.

Бир кюнде урушха кетген эдиле,
Къарт Хасанны алты батыр жашы да.
Душманнга кьажаулукъ этген эдиле,
Тауларыбызны агъачы, ташы да.

Таудан баргъан батыржюрек тулпарла
Къурч сюннгюлени къандан кьызарталла.
Ачы сермешде жан берген уланла
Огъурлу жерни кьучакълаб жаталла...

Бушуу! Урушну къап-къара бушууу!
Юйлеге сен кюз туманча киресе.
Жиляйды, сарнайды къарт Бахсан сууу,
Сен ана жюреклени кюйдюресе.

Хасан беш кѳуугѳун кѳагѳытны алгѳанды:
Жашлары кѳазауатда ѳлгѳендиле.
Аны беш жулдузу батыб кѳалгѳанды,
Ала кѳара чарсха кѳѳмюлгендиле.

О, кѳадар! Сен, жазыкѳсыныусуз кѳадар!
Бир юйюрге нѳнча бушуу келтирдинг.
Алайсыз санга дуня боллукѳча тар,
Жарлы ананы тынчлыгѳын кетердинг.

Ана жилийды, не этсин жилимай,
Жангыз жылгѳа беш да жашы жан берсе.
Бушууну кюч.о адамны бюгалмайд,
Кѳыйынлыкѳны ол халкѳы бла кѳрсе.

Алайды: кѳабыры элинде болмай,
Чынты жигит уруш аулакѳда ѳлед.
Жылдан бери Зуфардан кѳагѳыт алмай,
Ариу Жаухар да кѳѳз жашларын тѳгед.

Не ауур кѳыйынлыкѳгѳа да тѳзерге
Таулу тишируу юйрениб кѳалгѳанды.
Жаухар ахтынады, кѳарайды жерге,
Зуфар тас болгѳанд деб, кѳагѳыт алгѳанды.

О, кѳадар! Кѳадар, кѳурчдан кѳаты кѳадар!
Хасанланы тѳуб этибми кѳоярса?..
Дуняда жашауча, сѳймеклик да бар,
Сѳймеклик кѳѳланы кѳалай оярса?!

Көрмеймисе Жаухарны кез жашлары,
Тохтамай, тау черекча саркъгъанларын?
Билмеймисе таулу кызыны халларын,
Зуфарын ёлюб къалгъынчы сакъларын...

О, таулу тиширыу, кыйынлыкъ келсе,
Сенсе тюзюмлюгю ташха ушагъан,
Сюйгенинг уруш аулагъында ёлсе,
Аны къарасын кийгенлей жашагъан.

Сени эринг урушда жоюлгъанда,
Ийнанмайын, жылла бла сакъладынг.
Не да ол кая ранда тыйылгъанда,
«Келе болурму?» — деб, азмы жокъладынг?

Таулу тиширыу! Тюзюмлюсе ташдан.
Сен кёб кыйынлыкъны жүгюн кётюрдюнг.
Сен бизни чыгъардынг бийик ауушха,
Бизге кыш чилледе жазны келтирдинг.

О, таулу тиширыу, саулай ёмюрге,
Аз сенича намысын сакълай билген.
Намысынг ючюн хазырса ёлюрге.
Сенсе бизге таукеллик, кырыу берген.

Тюзюн айтсам: биз, таулу эркишиле,
Ариу чырайыгъызгъа баш урабыз.
Сюймеклигигизни уллу кючюне
Ишана, дуняда жашаб турабыз.

Алайлыгына даулашма, тенгим, сөн,
Биз да борчлубуз алача сюерге...
Эрини ачыуун кёргенден эсе,
Тиширыу хазырды отда кюерге.

Жаухар жиямукъларын бирге жыйса,
Къайыкъ жүзген терен кёл болур эди...
Тиширыуну тилеги къабыл болса,
Дуниядан уруш аты къурур эди.

Уруш'а боранча жетиб таулагъа,
Эштилелле тобланы тауушлары,
Журтубузну малтатмакъ деб жаулагъа,
Чыкъгъандыла халкъны батыр жашлары.

Къарс таууш эштиличю жерибизде
Къаяла оюлгъаннга ушайдыла.
Тау къушла къанат керген кёгюбюзде,
Бюгюн жау самолетла учадыла.

Жугъутурла отлаучу тау башларын,
Бюгюн душманны тоблары чачалла.
Къарт аппала, кёллендире жашларын,
Къыйын кюн жигитликге жол ачалла.

Ол арба чархла чыкъырдаб ёрлеучю
Ташлы жоллагъа жау кючюн бургъанды.
Туугъан тауларын жанындан суююучю
Халкъ жау аллына къаяча тургъанды.

Атала кёз гинжича сакълаб келген
Жерибизге душман ёшюн урады,
Бир затха бой салмай, ёхтем сюелген
Таулары оярыкъ сунуб турады.

Угъай! Жау Кавказгъа ие болалмаз,
...Агъач да, таш да окъ болуб тиерле.
Таулары кесине къулландыралмаз,
Таулула чынгылгъа быргъаб иерле.

Угъай! Таула кишиликке юйретген
Таулулагъа душман боюн салдырмаз.
Бюгюн халкъына сарнаб, бушуу этген,
Сууладан душман суусабын къандырмаз.

Тынгысыз тау желлери халкъ бушуугъа
Анала сарнагъанча сарнайдыла.
Акъ таула ючюн ачы согъушуугъа
Къанатлыла да мудах къарайдыла.

Гебенек мыллыгын отха атханча,
Душман кесин таула таба атады.
Уучуну огъундан бёрю жатханча,
Душман аскер ажал табыб жатады.

Таулула аз кереме кёргендиле,
Халкъ кючю жауну ууатыб, гунч этиб.
Душманны кёб жол кери сюргендиле,
Таулула жашла да тау къушлача жетиб.

Халкъ айтханд: манга къыйынлыкъ тюшгенде,
Эрлай жигит уланларым жетерле.
Хорлатмазла жау бла сермешгенде,
Къара кюнню тауладан думп этерле.

Бюгюн'а душманла бомбала къуюб,
Тау къушланы юяларын чачалла.
Къартланы отжагъасызлайын къоуб,
Сабийлеге да сунгюле чанчалла.

Окъдан кез жуммагъан совет тулпарла,
Къанлы душманладан дерт аладыла.
Киши жерине жутланган сылхырла,
Хорлам угъай, ма ёлюм табадыла.

Ма Бахсан аузунда уруш барады,
Къыланч жолланы къан ырхыла алыб,
Жау тютюн тамакъ тобларын бурады,
Шо Уллу Элни илишаннга салыб.

...Душманла женглерин ёрге къайырыб,
Иелеча, кирелле Уллу Элге.
Сюйгенлени бир биринден айырыб,
Жан аурутмай, сугъалла жерге-кёрге.

От кюнледе халкъны батыр жашлары,
Къурч къылычны алыб ант этедиле.
Жигитликге юйренген тау къушлары,
Дерт ала, партизаннга кетедиле.

Эл шошду, заман барады ашыкъмай,
Орамлагъа бек аз адам чыгъады,
Сабийи ауруб, партизаннга чыкъмай,
Жаухар'а жууукъларында бугъады.

«Ач бёрю боранлы кече чабар» деб,
Харамлыкъларын жашырыб тургъанла,
«Ит къоркъакъ болса — жашырын къабар» деб,
Хатасызланы жашырын къыргъанла,

Билекде акъ журун ёмюрлюк сунуб,
Хауле итлеча, элде айланганла,
Къолгъа тюшген болса, тюргеге сугъуб,
Ёлюмге къулланыуну сайлагъанла,

Онгмазла, къалырла ажалгъа тюбөб,
Къоркъакъланы, сатлыкъланы кёребиз...
«Эски жаугъа ишанган жангылыр» деб,
Ала кимле болгъанларын билебиз...

Белгилиди кирсиз шаудандан агъад
Чокъуракъ сууну керти да тазасы...
Отжагъаланы чачхан душманлагъа
Жетмезми хатасыз халкъны жазасы!?

Угъай, тюзлюк терсликге шуёх болмаз,
Терслеге сыйыртмабыз жолубузну...
Алагъа халкъдан кечгинлик табылмаз,
Жыгъылсала, бермебиз къолубузну.

Бюгюн'а ала, жаулагъа къошулуб,
Элни адамын майданга жыялла.
Харам ишде харамлагъа болушуб,
Къартны, жашны тар ырбыннга тыялла.

Фашистле, жунчуб тургъан халкъны талай,
Зор бла къанлы къурманлыкъ этелле.
Солдатлары семиз къойланы сайлай,
Бир арбаздан бир арбазгъа ётелле.

Комендант'а, жыйылгъанлагъа къараб,
«Диннге эркинлик» деб доклад этед.
Алайда тиширыуланы масхарзб,
«Кёз къаратырыгъыз жокъду», — деб кетед.

«Тохтагъыз, жюйюсхан, болмай'а! Барды,—
Дейди жаугъа сатылгъанладан бири,—
Дуняда болмагъанча ариу жанды,
Биз аллайны хазырлагъанбыз, тейри...»

Фашистле, сатлыкъладан да бирлери,
Ариу Жаухарны алыб келедиле.
Душманла аны соза ары-бери,
Чыгъыб тебсе деб, буйрукъ бередице.

— Ма, ары къарагъыз, ары къарагъыз,
Кёремисиз ол ариу къаракъашны?!
Элибизде бек ариуду, таныгъыз,
Къатыныды совет офицер жашны...

Элни жарыкъ тартыула согъуучусу,
Бюгюн мудах тартыуланы согъады.
Жаухарны тебсеумю эди къайгыысы?
Ол дертин жетдирирге ашыгъзды

Жаухар тойну ортасына келгенлей,
Фашистни кёзлери анга терк жетди.
Ол суратча ариулукъну кёргенлей,
Ары тюрб юйге атыгъыз деб кетди...

Экинчи кюн'а, Жаухарны чакъыртыб,
Комендант башлайды ариу сёз айтыб.
Кабинетин дух ийисге алдыртыб,
Бир айтхан сёзюне дагъыда къайтыб.

Ол сатыб алмайд да кёзбау сёзлерин,
Бек махтайды Жаухарны ариулугъун.
Кёре душманны къутургъан кёзлерин,
Жаухар сезед аны «къарын аурууун...»

— Къыдырыб чыкъдым, битеу Европаны,
Бир жерде да сенлей жанны кёрмедим.
Падчахына битеу да ариуланы...
Бу ташлы таулу элчикде тюрбедим.

Ариулугъунг бла ант этеме мен,
Жалан санга баш ургъанлай турургъа.
Сюеме да, айтханыма «хо» десенг,
Хазырма мен сени къулунг болургъа.

Айт, мёлекчик, не зат суйсенг да, тиле.
Аямам не ахшылыкъ этерге да.
Таулу халкъдан болгъанынгы да биле,
Хазырма мындан алыб кетерге да...

— Угъай, сизге жалынырыкъ тюйюлбюз,
Жаудан ахшылыкъ сакъламаучубуз биз.
Ата журт ючюн къан тёге, ёлюрбюз,
Мында муратыгъызгъа жетмезсиз сиз...

Сора ол Жаухарны табанлаб башлайд,
— Ким болгъанын билебиз,— дейд,— эринги.
Айтханымы эт,— дейд, жан-жанын ашайд,—
Этмесенг да, табдырырбыз жеринги...

Сатлыкъ да босагъада тура эди,
Кабинетде ушакъгъа къулакъ ийиб...
Фашист'а аяусуз къутура эди,
Жаухаргъа ачыуланыб, кёз-къаш тюйюб.

Сатлыкъ кирди, фашистге кёзбау этиб,
Жойкъулланды комендантны аллында.
Ол Хасанны жашларына дау этиб,
Айтды, хар затны билген халында:

— Гитлерчиле билмегенми сунаса,
Эринги Брестде къуллукъ этгенин?
Энтда да сен эштмейми тураса
Анда аны ахыр кюню жетгенин?!

Энди сизни кызыл кюнююз батхэнд,
Совет аскер кыайтыр сунуб гурмагкыз.
Бияккы бизге уа жарыкк танг атханд,
Жолугкызну бизден керн бурмагкыз.

Алайсыз'а танырла, ма, сизлайла
Германияны сауутуну кючюн.
Сизни жерден гунч этерле бизлайла,
Жашаугкы чырмау болгканыгкыз ючюн.

— «Аман тубде ккыалыр» деб, уу жилин, сен,
Хар ккору да харам ниет тутханса.
Биз ёлсек, сен да жашамазса эсен,
Сен аллахны, адамны унутханса.

Бургомистрни аузунда от чагкыад,
Кёлюне келгенни айтады хаман.
Ккыамичини сермеб, Жаухаргкы чабад,
Тиширыугкы керилед бетсиз аман.

«Ккый, быллай ариулары туюмеучюлле,
Экибиз да мынга намыс берейик.
Быллайла ккыатылыккны суюмеучюлле,
Не болса да, ариу бла кёрейик...»

Деиди комендант, кёзбау сёзле айтыб,
Сагкыш эт деб, Жаухарны жибереди,
Дагкыда чаккыртады ккыайтыб-ккыайтыб,
Ариу бла жукк болмазын кёреди.

Сора фашист ачыкъ салады сёзю:
— Не да тосум бол, не да ёлюрсе,— дейд.
Айтханымы этмей эсенг'а, бизни
Кюйсюзлюгюбюзню сен кёрюрсе, — дейд.

— Суюгенин сакълагъан, журтун атмагъан —
Таулу тиширыулагъа ёхтемликди.
Игиди сыйын, намысын сатмагъан,
Сыйсыз жашагъан'а — ёлген кибикди.

— Да, жанынгдан аллай бир тойгъан эсенг,
Биз сенича алай кёб тилетмебиз.
Ары аллай бир тансыкъ болгъан эсенг,
Кёрге ашырмайын, кёб инжилтмебиз.

«Партизан къатынды» — деб жазарбыз да,
Сени бу токъ ёшюнюнге тагъарбыз.
Мычымай, терен къабыр къазарбыз да,
Сени ары атар заман табарбыз...

Жаухар сыйсызлыкъдан ёлюмню сайлаб,
Душманла къабырла таба келелле.
Жаухарны къолларын артына байлаб,
Жаланаякъ этиб, алай сюрелле.

Къарт Ахмат, бу къатылыкъны кёргенде,
Къычырады, жамауатны атындан:
— Эр эр бла урушады ёмюрде,
Бу душман'а башха болмаз къатындан!..

Гестапочу жетеди олсагъатдан
Акъсакъал Ахматны аузун тыяргъа,
Ахматха хыны тебинеди атдан,
Буюрад аны тутмакъгъа жыяргъа.

Жаухар'а ёлюмге тюбейд, жунчумай,
Эллилерин ол ахыр жолу кёред.
Таулу тиширыу душманнга бой салмай,
Кесини намысы ючюн жан беред.

Эл жияйд, къыйын кюн кишилик этген,
Къаялача ёхтем таулу къызына.
Бахсан суу да сарнайд жашамай кетген,
Намысын сакълай батхан жулдузуна.

О, Жаухар! Машалла, машалла санга!
Намысны малтатмадынг жауларынга!..
Аманны тюбетирбиз аман танга,
Энтда чууакъ кюн тиер тауларынга.

Жерингде къалмаз жауланы ызлары,
Ата журт ючюн рахат болгъун сен...
О, Жаухар! Тауланы чынты къызлары,
Туудукълагъа айтылгъанлай къалгъын сен!..

Окъуучум! Зуфарны хапарын айтмай,
Кёб къалдынг деб, тырман эте болурса?..
Андан хапар билгинчи, тынчлыкъ табмай,
Сен терен сагъышха кете болурса.

Зуфарны хапарын санга айтыргъа
Урушну ал айларына къайтайым.
Тынгысыз жүрегинги тынчайтыргъа
Айтайым, энгда тынгыла, айтайым:

Эсингде болур душман къурч къаланы,
Кёб къаты согъушдан сора алгъзн кюн?
Жау жесирге сюрюб сау къалгъанланы,
Зуфарны уа эси аууб къалгъан кюн.

Зуфар ол кечени бир заманында,
Эс жыйыб къараса төгерегине,
Жатады ёлюкле араларында,
Къан жаугъанын билмей нёгерлерине.

Къурч къаладан фашист ауаз эштгенлей,
Билди къаланы жау ууучлагъанын.
Санларына тийиб-тийиб кёргенлей,
Билди ауур жарасы болмагъанын...

Ол таукел болуб алайдан чыгъаргъа,
Учхараракъ жер табсам деб къарайды.
Ол энгда да кёб душманны жыгъаргъа,
Азатлыкъгъа чыгъар жерин марайды.

Ол кюн тауушлукъ къалагъа къараргъа,
Фашист генералла келген эдиле.
Дертчиледен къоркъгъандан, къалауургъа
Солдатларын къат-къат тизген эдиле.

Къурч къаладан'а кеф ауазла чыгъз,
Душман «хорламына» къууанч этеди.
Зуфар'а, ёлюкле артына бугъа,
Сюркелгенлей, къуршоуладан ёгеди.

Жаула тегерекге асыры сакъдан,
Чыпчыкъ окъуна ётмезге ушайды,
Ол къарангы кече хар такъыйкъадан
Ракет атылады, окъ да учады.

Алай жигитни зат да чырмаялмз,
Алайдан окъ окъуна къоркъады.
Дерт жүрекни аллын киши тыялмз,
Насыб! Зуфар агъачха къутулады.

Агъачны теренинде уа тубейди
Аскер бёлюмлерин излегенлеге...
Аладан отряд къураб тебрейди,
Дерт тутта ол къан теге келгенлеге.

Зуфар отряды бла чабады
Жесирлени сюрюб баргъан жаулагъа.
Жесирледе Сюлеменни габады,
Энтда кюн тиеди сау къалгъанлагъа.

Азатланган жесирле да болушуб,
Алайда жаудан кёб сауут алалла.
Жесирле да отрядха къошулуб,
Дерт жетирир планланы салалла.

Ол кюнден башлайд Зуфарны отряды
Жауланы басхан жерлерин кюйдюрюб.
Таулу командир сермешеди къаты,
Кишилиги бла кесин сюйдюрюб...

Ол отряд Брест тийресиндеги
Фашистлеге уллу къоркъуу болады.
Душманны фронтха ийген кереги,
Кёбюсюнде жарты жолда къалады.

Партизанла желча, муштухул жетиб,
Фашистлени дырын-дырын этелле.
Белорус жерде душманны кюл этиб,
Желча биягъы думп болуб кетелле...

Сора фрицле озуб кетген желни
Аямасынла, къуууб жеталсала.
Ачыуларындан, кёб Белорус элни
Кёмюр этер эдиле, эталсала...

Жауланы пæездлары ауаелле,
Зуфарлары темир жолланы чачыб.
Партизан окъла бузча жауаелле,
Душман къайры къутуллукъ эди къачыб?!

Зуфар'а, тор ажирине да миниб,
Къара жамычысы жел эте, чабад.
Жигит партизанларын кёллендириб,
Кеси отрядны аллында барад.

Жашла Зуфаргъа, жигитлиги ючюн,
Батыр «кавказчы» атагъан эдиле.
Жюрекледе жашаб дерт отну кючю,
Кёб мурдарланы малтагъан эдиле.

Фашистле «Кавказчыны» табыгъыз деб,
Эллилени къанларын ичеелле.
Аны ючюн кёб ахча алырсыз деб,
Зуфаргъа бийик багъа бичеелле.

Бир жол'а партизан тасхачы келиб,
— Фашистле къызланы жыялла,— деди,
Аланы, къарауашланыча элиб,
Къара вагонлагъа къуялла,— деди.

Аны эштгенлей, Зуфар буйрукъ беред
Къызланы тутмакъдан эркин этерге.
Отряды уа ашыгъышлы тебрейд,
Поездла кетгинчи, ары жетерге.

Партизанла, жаугъа эслетмей, жетиб,
Станцада уллу уруш барады.
Жесирлени отряд эркин этиб,
Душман жыйын'а къырылыб къалады.

Сора отряд жаш тёлюню да алыб,
Кёб мычымай, станцаны ташлады.
Жау аскер ызларындан жетиб къалыб,
Отряд энтда урушну башлады.

Зуфар Сюлеменни сайлаб нёгерге,
Пулёмётдан ёлюр от кюялла.
Отряд кютулгунчу таша жерге,
Бир талай душманни аллын тыялла.

Отряд, жаш тёлю да биргесине,
Кёб кьоранч болмай, агъачха кютулду.
Зуфар кёл этдире кеси кесине,
Сюлеменнге: «Сен да кет!» — деб буюрду.

— Угъай, бирге кетербиз,— деб Сюлемен
Пулёмётну артына къабланады.
— Айтханымы эт! Командир менме — мен,—
Дейди Зуфар, анга ачыуланады.

Буйрукъну толтурмай амалы жокъдан,
Сюлемен агъач таба сюркелгенди.
Ол Зуфар сермешген жерге жууукъда
Топракъны чачылгъанын кёргенди.

Олсагъатчыкъдан тохтаб къалгъан эди,
Зуфарны окъ жаудургъан пулёмёту.
Душман тегерегинден алгъан эди,
Жукълатыр ючюн жүрекни отун.

Ол кёре эди: фашистле кюуаныб,
Зуфарны шо сал этиб баргъанларын...
Къолгъа тюшмеучю «Кавказчыны» таныб,
Анга темир бугъоула салгъанларын.

Ала ашыгъадыла жетдирирге
Генералларына «къууанч» хапарны...
Ол саулай керекди... Сау этдирирге,
Лазаретге келтирдиле Зуфарны.

Сау взвод сакълайд Зуфар тургъан жерни,
Фашист докторла терк-терк жетедиле.
Ол эс жыйгъанлай, терк сагъына кёрню,
Анга душманла соруу этедиле.

Сау ай кюрешди Зуфар жаны бла...
Жаула андан жангыз сёз да эшмелле.
Жууаб сакълай, кюрешелле аны бла,
Тюйюб, башыны аз жерин тешмелле...

Болмагъанда, концлагерге тебрете,
Элтиб, бир къара вагоннга атдыла.
Ол ёмюрде журтун кёрмезча эте,
Вагон эшикни къадауун тартдыла.

Поезд барад, жаханымге баргъанлай,
Жесирле вагонну тюбюн ачалла...
Эшалон тохтаусуз бара тургъанлай
Къабырча вагондан чыгъыб къачалла.

Ала темир жолну жашырын ташлаб,
Танг жарый, терен агъачха кирдиле.
Анда сау айны кийиклеча жашаб,
Ачдан, сууукъдан къыйынлыкъ кёрдюле.

Зуфар кёреди; бу жерле ушайла,
Кавказны тик каялы тауларына.
Мында италиячыла жашайла,
Дерт жетдире жашзуну жауларына.

Кёб айланыб, арыб-талыб, тюбелле
Партизан тасхачыланы бирине.
Андан барысы да бирден тилелле,—
Элт деб,— отрядны командирине...

Жашланы алыб, тасхачы келгенди
Моденада урушхан отрядха.
Зуфар анда да урушха киргенди,
Ол, алгынча, киргенди жаннган отха.

Анда бар элле кёб тюрлю милетле,
Къыйын кюн жолла бирге тюбетгенле...
Жерлерин бийлемез ючюн уубетле,
Къанларын тёге къазауат этгенле.

Ала Зуфарны, жарыкълыгъы ючюн,
Бары да жанларыча кёре элле.
Сюе эдиле батырлыгъы ючюн,
Ызындан жаннган отха кире элле.

Бирле ёле, бирле жаралы бола,
Битеу дуния урушу бэра эди.
Бирле байыгъа, бирле жарлы бола,
Жерни башы къурумча къара эди...

Алай'а адам улу ийнанаед,
Совет халкъ фашизмни эзерине...
Германияны кеси да жанаед,
Фашизм уруш келтириб жерине...

Уллу совет шахарла, элле угъай,
Жанаед фашистлени юялары.
Батыр халкъым ууатырыкъды алай,
Жокъ эте башкеслени дунияларын.

Зуфар тургъан къралындан тышында,
Сермешде жаугъа къоркъуу болгъан эди...
Аны бир агъач таланы башында
Душман тегерегинден алгъан эди.

О, Зуфар! Халкъ ючюн жан берген Зуфар!
Бюгюн къарт «Бахсан» ачы сарнай болур...
Ананга бармаса да ачы хапар,
Жюрек билиб, жан-жанын талай болур...

Малкъарым! Гитче болсанг да, кёб жашынг
Атынгы махтау бла айтдырдыла.
Душманнга от болуб агъачынг, ташынг,
Жигитлеринге болушуб турдула.

Халкъым, къралны хар ишине бирча,
Кеси юлюшюнгю къошз келгенсе.
Душманынгы ууата чынты эрча,
Сен къыйынлыкъ, зауукълукъ да кёргенсе...

Болгъанд санга кир жагъаргъа кюрешген,
Биреуге уру къазгъан, кеси онгмайд...
Мени огъурлу халкъым, алтынса сен,
Алтыннга уа, белгилиди, кир къонмайд...

Зуфарны анасы ачы бушууда
Жюреги кюйюб, алай ёлген эди.
Ичерге термиле элинде суудэн,
Тауладан узакъда жан берген эди...

Хасан'а, ишлеб халал гыржын ашай,
Жашындан туугъан бла жашагъанды.
Уллу Эли энтда къурала, жашнай,
Ол аны да аскерге ашыргъанды.

Зуфарны ёлгенин, сауун билмейин,
Тик таулары тюнгюлмейин сакълайла.
Ыйыкъ озмайды тенглери келмейин,
Ала къарт атасын, жашын жокълайла...

Алгъын Зуфар къуллукъ этген Брестде
Энди аны жашы къуллукъ этеди.
Фашизм ууатылгъанлы сермешде,
Ма, быйыл сау жыйырма жыл жетеди.

Зуфарны италиячы тенглери
Ол байрамгъа къагъыт жазыб иелле:
«Зуфарны жууугъу бар эсе, бири
Моденагъа бир келсин» — деб тилейле.

Моденаны битеу адам улусу
Баш урады, Зуфарны сын ташына.
Мени жаным кърман болсун, кърор болсун,
Таулу халкъымы алфжюрек жашына!

1966—1968 ж.ж.

